

KNJIŽNICA IVANA TAVČARJA ŠKOFJA LOKA

Darja Čadež

**STORITVE IN PROSTOR KNJIŽNICE IVANA TAVČARJA ŠKOFJA
LOKA: POTREBE IN ŽELJE UPORABNIŠKE SKUPINE
MLADOSTNIKOV**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Škofja Loka, 2025

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in priimek: Darja ČADEŽ

Naslov pisne naloge: Storitve in prostor Knjižnice Ivana Tavčarja Škofja Loka: potrebe in želje uporabniške skupine mladostnikov

Kraj: Škofja Loka

Leto: 2025

Št. strani: 29

Št. slik: 0

Št. preglednic: 0

Št. prilog: 13

Št. strani prilog: 34

Št. referenc: 21

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v: Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka

Mentor v času strokovnega usposabljanja (ime in priimek, naziv delovne organizacije): Ana Marija Miklavčič, Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka

UDK: 027.022-053.6(497.4Škofja Loka)

Ključne besede: mladostniki, knjižnične storitve, knjižnični prostori, delo z uporabniki, splošne knjižnice

Izvleček: V Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka ni prostorov in storitev prilagojenih za uporabniško skupino mladostnikov. Namen raziskave je bil analizirati želje in potrebe mladostnikov za vzpostavitev primerne prostora, komunikacijskih kanalov ter k njim usmerjenih knjižničnih storitev za doseganje njihove uporabe ter aktivnega vključevanja mladostnikov k soustvarjanju le-teh. Izvedli smo fokusne skupine z različnimi skupinami mladostnikov ter individualne polstrukturirane intervjuje z mladinskimi knjižničarji in posamezniki iz različnih organizacij, ki imajo dolgoletne izkušnje pri delu z mladostniki. Na ta način smo pridobili kakovostne informacije ter utemeljena mnenja z različnih zornih kotov. Rezultati raziskave kažejo, da mladostniki potrebujejo varne, vključujoče in prilagodljive prostore, ki jim omogočajo druženje, učenje in sprostitev. Pri tem igrajo pomembno vlogo zaposleni s primernim in spoštljivim odnosom do mladostnikov. Sodelovanje z drugimi organizacijami povečuje uporabo in prepoznavnost smiselnosti knjižničnih storitev, pritegne različne skupine mladostnikov in potencialno vodi k vključitvi mladostnikov v soustvarjanje vanje usmerjenih storitev. Pri komunikaciji z njimi je najbolj učinkovit osebni pristop, predvsem vabilo sovrstnikov ter njim prilagojene vsebine na družbenih omrežjih. Aktivnosti morajo biti organizirane redno, strukturirano, s poudarkom na sproščenosti in brez občutka prisile. Izsledki raziskave bodo osnova za načrtovanje prostorov in storitev za mladostnike v Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka. Služijo lahko tudi kot izhodišče za raziskovanje potreb mladostnikov v drugih lokalnih okoljih.

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici Ani Mariji Miklavčič za vodenje, strokovno pomoč in podporo pri pisanju pisne naloge.

Hvaležna sem vsem mladostnikom, ki so sodelovali v fokusnih skupinah in delili svoj svet mnenj ter idej glede knjižnice, njenih prostor in storitev.

Posebna zahvala gre vsem mladinskim knjižničarjem, ki so odgovorili na vabilo k sodelovanju ter si vzeli čas za poglobljene intervjuje, delili svoje znanje, izkušnje in motivacijo za nadaljnjo delo.

Za konec bi se zahvalila Erazmu Simonu Paravinja, Tilnu Lahu in Marini Trojar Kular, ki so z delitvijo svojih dragocenih izkušenj, mnenj in vpogledov v delo z mladimi prispevali k boljšemu razumevanju sveta mladostnikov.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD.....	1
2 MLADOSTNIKI KOT UPORABNIKI KNJIŽNIC.....	3
2.1 OPREDELITEV UPORABNIŠKE SKUPINE MLADOSTNIKOV	3
2.2 OBSTOJEČE STANJE V KNJIŽNICI IVANA TAVČARJA ŠKOFJA LOKA.....	4
2.2.1 Demografski podatki	4
2.2.2 Prostor in storitve za mladostnike	4
2.2.3 Sodelovanja z drugimi zavodi in organizacijami	5
2.3 STORITVE IN PROSTOR ZA MLADOSTNIKE V KNJIŽNICAH PRI NAS IN V TUJINI	6
3 RAZISKAVA	8
3.1 METODOLOGIJA IN METODE.....	9
4 REZULTATI RAZISKAVE	10
4.1 OVIRE	10
4.2 PROSTOR IN OPREMA.....	11
4.3 KNJIŽNIČNE STORITVE.....	14
4.3.1 Izposoja	14
4.3.2 Dogodki, delavnice in tečaji.....	15
4.3.3 Vključevanje mladostnikov v sooblikovanje dogodkov in storitev	18
4.4 SODELOVANJE KNJIŽNICE Z DRUGIMI ZAVODI IN ORGANIZACIJAMI.....	23
5 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI	24
6 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA	28

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Okvirni načrt izvedbe fokusnih skupin z mladostniki	I
Priloga 2: Poročilo fokusne skupine 1 (9 mladostnikov starih 12–13 let).....	III
Priloga 3: Poročilo fokusne skupine 2 (10 mladostnikov starih 13–14 let).....	VI
Priloga 4: Poročilo fokusne skupine 3 (5 mladostnikov starih 15–16 let).....	IX
Priloga 5: Poročilo fokusne skupine 4 (6 mladostnikov starih 16–18 let).....	XII
Priloga 6: Okvirna vprašanja za izvedbo intervjuja z mladinskimi knjižničarji v splošnih knjižnicah	XV
Priloga 7: Intervju z mladinskim knjižničarjem A, zaposlenim v splošni knjižnici 1	XVII
Priloga 8: Intervju z mladinskim knjižničarjem B, zaposlenim v splošni knjižnici 2	XIX
Priloga 9: Intervju z mladinskim knjižničarjem C, zaposlenim v splošni knjižnici 3	XXII
Priloga 10: Intervju z mladinskima knjižničarjema D in E, zaposlenima v splošni knjižnici 4	XXIV
Priloga 11: Intervju z direktorjem Zavoda škofjeloške mladine (Zavod O).....	XXVII
Priloga 12: Intervju s trenerjem Mladinskega sveta Slovenije in fasilitatorjem Evropskega mladinskega sveta (YFJ)	XXX
Priloga 13: Intervju z vodjo Društva tabornikov Rod svobodnega Kamnitnika Škofja Loka	XXXIII

1 UVOD

V okviru pisne naloge smo raziskali storitve namenjene uporabniški skupini mladostnikov ter njej namenjenih prostorov v Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka, s poudarkom na potrebah in željah mladostnikov v lokalnem okolju.

V raziskavi o doseganju standardov splošnih knjižnic (Aupič idr., 2018, str. 20–27) le-te v svojih prednostnih nalogah posebej izpostavijo pomembnost storitev, prostorov in opreme za mlade. Pri strategijah za ponudbo storitev se zavzemajo za pritegnitev potencialnih uporabnikov med 15. in 20. letom starosti, pridobivanje ustreznih prostorov, oblikovanje storitev za mlade in vzpostavitev knjižnice kot aktivne soudeleženke v družbenem okolju. Pri oceni prioritet je 74 odstotkov knjižnic ocenilo storitve za mladino kot zelo pomembne. Iz številnih pisnih nalog za bibliotekarski izpit (Ambrožič, 2023; Gregorič, 2024; Kreslin Rauter, 2023; Miklavc, 2023) je razvidno, da se več splošnih knjižnic spopada z upadom obiska in koriščenja knjižničnih storitev s strani mladostnikov.

Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027 (2022, str. 34–37) na drugem strateškem področju izpostavi povezovanje v okolju. V naši raziskavi smo se osredotočili predvsem na dva strateška cilja slednjega področja: povezovanje z drugimi organizacijami ter povezovanje z uporabniki in uporabnikov med seboj. Med kazalniki uspešnosti področja je posebej izpostavljena izvedena raziskava za prepoznavanje potreb mladostnikov, ki smo jo izvedli v okviru pisne naloge.

V Strateškem načrtu Knjižnice Ivana Tavčarja Škofja Loka za obdobje 2021–2026 (Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka, 2021, str. 7–19) knjižnica naslovi otroke, mlade in odrasle že v samem poslanstvu in sicer, da bo poleg osnovnih nalog, kot sta nakup in posredovanje gradiva, organizirala posebne oblike dejavnosti, ki so namenjene spodbujanju bralne kulture, in kulturne prireditve, ki so povezane z njihovo dejavnostjo. Pri strateških usmeritvah se zavezuje, da si bo prizadevala za čim večji delež članstva pri vseh prebivalcih, še posebej med otroki in mladimi, in da bo ustvarjala prostor za povezovanje skupnosti. V praksi pa se storitve izvajajo predvsem za otroke do 12. leta starosti in odrasle.

Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka je javni zavod, ki izvaja knjižničarsko dejavnost na območju občin Škofja Loka, Gorenja Vas - Poljane, Železniki in Žiri. Osrednja knjižnica v Škofji Loki ima lokacijsko ločena oddelka za odrasle ter otroke in mladino, oba pa se soočata s prostorsko stisko. V bližnji prihodnosti se načrtuje gradnja nove osrednje knjižnice, ki bo omogočila izboljšanje in razširitev storitev knjižnice.

Namen raziskave je bil prepoznati želje in potrebe dejanske in potencialne uporabniške skupine mladostnikov v Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka ter analizirati obstoječe knjižnične prostore in storitve za načrtovanje novih, z namenom izboljšanja uporabe obstoječega prostora in storitev knjižnice.

Cilj raziskave je bil pridobiti rezultate, ki nam bodo v pomoč pri vzpostavitvi primerne prostora, komunikacijskih kanalov ter k mladostnikom usmerjenih knjižničnih storitev v skladu z njihovimi potrebami in željami, da bomo dosegli uporabo storitev ter aktivno vključevanje mladostnikov v načrtovanje in izvajanje knjižničnih dejavnosti. Z vzpostavitvijo mladostnikom prilagojenih storitev bi posredno dosegali njihovo medsebojno povezovanje, deljenje znanj in izkušenj, spodbujali kakovostno preživljanje prostega časa, razvijali pismenosti ter tako prispevali k izboljšanju kakovosti življenja mladostnikov.

V raziskavi smo uporabili kvalitativni metodi. Izvedli smo fokusne skupine z mladostniki ter individualne polstrukturirane intervjuje z mladinskimi knjižničarji in posamezniki z dolgoletnimi izkušnjami dela z mladostniki iz različnih organizacij: direktorjem Zavoda škofjeloške mladine (Zavod O), trenerjem Mladinskega sveta Slovenije ter vodjo Društva tabornikov Rod svobodnega Kamnitnika Škofja Loka. Na ta način smo pridobili kvalitetne informacije ter utemeljena mnenja z različnih zornih kotov.

Osredotočili smo se na sledeča raziskovalna vprašanja:

- Kako knjižnica doseže mladostnike, da se seznani, prepozna ter uporabljajo za njih relevantne storitve?
- Katere ovire zaznavajo mladostniki pri obisku knjižnice?
- Kakšen prostor bi spodbudil mladostnike k pogostejšemu obisku in koriščenju knjižničnih storitev?
- Kako mladostniki vidijo svojo vlogo pri sooblikovanju aktivnosti knjižnice?

- S katerimi organizacijami, ki jih mladostniki obiskujejo v lokalnem okolju, in zainteresiranimi deležniki bi se knjižnica lahko dodatno povezala ali nadgradila obstoječe sodelovanje?

Na osnovi rezultatov raziskave smo potrdili oziroma ovrgli naslednje hipoteze:

- H1: Pri seznanjanju in prepoznavanju storitev knjižnice je pri mladostnikih pomembna uporaba pravih komunikacijskih kanalov.
- H2: Mnenje in spodbuda vrstnikov sta močnejši motivator za uporabo knjižničnih storitev v primerjavi z običajnimi uporabljenimi metodami promocije s strani knjižnice.
- H3: Uvedba delavnic (npr. umetniške, glasbene, tehnološke), tečajev in ponudba sodobnih tehnologij z mentorstvom (npr. 3D tiskalniki, orodja za virtualno resničnost) v knjižnicah spodbuja obisk mladostnikov.
- H4: Vključitev mladostnikov v sooblikovanje aktivnosti povečuje koriščenje prostora in storitev knjižnice.
- H5: Mladostniki bolj redno obiskujejo knjižnico, če jim je na voljo ločen, njim namenjen prostor, kjer niso v stiku z mlajšimi otroki ali odraslimi.
- H6: Stroga percepcija pravila tišine je dejavnik, ki odvrča mladostnike od obiska knjižnice.
- H7: Sodelovanje z lokalnimi organizacijami in zainteresiranimi deležniki poveča zanimanje za knjižnične storitve.

2 MLADOSTNIKI KOT UPORABNIKI KNJIŽNIC

2.1 OPREDELITEV UPORABNIŠKE SKUPINE MLADOSTNIKOV

Uporabniška skupina mladostnikov zajema osebe med 12. in 18. letom starosti in je upravičena do enako kakovostnih knjižničnih storitev kot vse ostale uporabniške skupine. Gre za heterogeno skupino, z različnimi interesi, stopnjami zrelosti, potrebami in sposobnostmi (IFLA - Smernice za knjižnične storitve za mladostnike, 2022, str. 5–7).

Na razvoj vsake generacije mladih vpliva družba in zunanje okolje kot je npr. razvoj tehnologije. Današnji mladostniki pripadajo tako imenovani generaciji Z, ki ne pozna sveta brez interneta. Zanja je značilno: pogosta uporaba interneta, predvsem družbenih omrežij, ki so

njihov glavni kanal za vsakodnevno komunikacijo, globalna povezanost ter visok nivo strpnosti do različnih kultur in posameznikov, spretnost z digitalnimi napravami in orodji, prilagodljivost in večopravilnost, hitro odločanje, močan vpliv spletnih vplivnikov, večja naklonjenost spremembam kot prejšnje generacije, piratiziranje in na splošno nižja občutljivost glede avtorskih pravic, drugačen način učenja, navezovanja stikov in zabave ter pomanjkanje čustvene inteligence (Emese, 2016, str. 66–71). Na razvoj slednje med drugim vpliva tudi branje literature, ki spodbuja empatijo, bogati čustveni svet ter razvija interese, pisne sposobnosti, mišljenje, izkušnje in razumevanje (Žbogar, 2014, str. 552–553). Kljub vsem prednostnim branja avtorica Planko (2021, str. 93–102) v svoji raziskavi bralnih navad generacije Z med srednješolci pride do zaključka, da mladostniki več časa namenijo branju vsebin z interneta kot knjigam in da kar 42 odstotkov izprašanih knjigam ne namenja svojega prostega časa. Preferenco branja vsebin družbenih omrežij nad literaturo potrdi tudi avtorica Ambrožič (2023, str. 23) v svoji raziskavi bralnih navad med srednješolci.

Značilnosti generacije Z vplivajo na načrtovanje in izvajanje dela z mladostniki vse od njihovega doseganja do izvajanja aktivnosti. Storitve moramo načrtovati z ozirom na knjižnične vloge, ki jih določajo Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice (2018). V naši raziskavi smo se osredotočili na dve: spodbujanje povezovanja ter sodelovalne kulture in ustvarjalnosti v lokalni skupnosti ter bralna kultura in bralna pismenost mladostnikov.

2.2 OBSTOJEČE STANJE V KNJIŽNICI IVANA TAVČARJA ŠKOFJA LOKA

2.2.1 Demografski podatki

V Knjižnico Ivana Tavčarja je bilo na dan 2. 5. 2025 vpisanih 11.080 članov, od tega jih je 2558 ustrezalo ciljni skupini, kar predstavlja 23 odstotkov članstva knjižnice. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije iz leta 2024 je število vseh potencialnih uporabnikov knjižnice 43276, od tega 5091 starih med 10 in 19 let. Glede na pridobljene podatke in po naši oceni še vsaj četrtina potencialnih članov iz skupine mladostnikov ni včlanjena v našo knjižnico.

2.2.2 Prostor in storitve za mladostnike

Osrednja knjižnica v Škofji Loki ima oddelek za otroke in mladino ločen od odraslega, tako da mladostniki do 15. leta obiskujejo predvsem mladinski oddelek, mladostniki od 15. leta dalje pa odraslega. Oddelek za odrasle se srečuje s hudo prostorsko stisko, tako da poleg izposoje gradiva, nekaj uporabniških mest (z računalniki ali brez) in manjše čitalnice, ne omogoča drugih dejavnosti za uporabnike in člane znotraj knjižničnih prostorov. Novejši oddelek za otroke in mladino, ki je bil dan v rabo leta 2013, ima osrednji prostor z gradivom, veliko mizo za sodelovalno delo in učenje ali izvedbo delavnic ter uporabniška mesta (z ali brez računalnikov). Poleg osrednjega prostora ima tudi pravljlično sobo za izvedbo dogodkov za otroke in predavalnico za izvedbo predavanj, tečajev in delavnic. Pred oddelkom je velika terasa, ki se jo v poletnem času uporablja za izvedbo raznolikih dogodkov kot so koncerti in kino na prostem. Na njej je na voljo nekaj miz in stolov za druženje in sprostitev na prostem.

Knjižnica razen knjižnične zbirke in z njo povezane izposoje nima prilagojenih storitev za mladostnike. Trenutno knjižnica za mladostnike organizira medgeneracijsko skupino za glasno branje, ki se je mladostniki ne udeležujejo, ter prostočasno aktivnost »lego robotiko«, ki jo izvajajo zunanji izvajalci. Slednja dejavnost je plačljiva in je namenjena zaprtim skupinam udeležencev, ki usvajajo ozko usmerjeno veščino.

Zaposleni knjižnice prepoznajo pomanjkljivosti za izbrano ciljno skupino na naslednjih področjih: prostor in oprema, kompetence zaposlenih, dogodki ter promocija. Spletna stran knjižnice nima posebnega razdelka za uporabniško skupino mladostnikov. Zaenkrat ima oblikovane ločene razdelke za otroke, odrasle, starostnike ter učitelje in vzgojitelje. Knjižnica od vseh svojih storitev oglašuje le dogodke in sicer preko spletne strani, občinskega radia, mesečnih prospektov, plakatov in letakov v prostorih knjižnice ter na družbenih omrežjih Facebook in Instagram. Zaradi lokacijske ločitve osrednje knjižnice na mladinski oddelek in oddelek za odrasle mladinski knjižničarji težje osebno dosežejo srednješolce.

2.2.3 Sodelovanja z drugimi zavodi in organizacijami

Knjižnica ima storitve usmerjene predvsem v otroke do 12. leta starosti in odrasle. V ta namen sodeluje s številnimi zavodi, predvsem šolami, organizacijami in drugimi deležniki. Za vključevanje mladostnikov sodeluje le z mladinskima dnevnima centroma (Dnevni center mladih Podlubnik, Mladinski dnevni center Blok) ter z osnovnimi in srednjimi šolami v okviru

projekta Rastem s knjigo. Dvakrat mesečno mladi iz mladinskega dnevnega centra organizirano obiščejo knjižnico. Zaposleni zanje pripravijo zabavne in poučne aktivnosti za spoznavanje knjižnice in njenih storitev ter dejavnosti za opismenjevanje. Sistematično knjižnica doseže mladostnike le preko projekta Rastem s knjigo. Učenci 7. razredov obiščejo knjižnico in spoznavajo njene storitve, dijake 1. letnikov pa knjižničarji zaradi prostorske stiske in zasnove programa obiščejo kar na šolah. Učinek sodelovanj na članstvo in obisk knjižnice s strani mladostnikov ni ovrednoten.

2.3 STORITVE IN PROSTOR ZA MLADOSTNIKE V KNJIŽNICAH PRI NAS IN V TUJINI

Knjižnične storitve morajo zadovoljevati izobraževalne, informacijske, kulturne in prostočasne potrebe mladostnikov. V ta namen mora knjižnica zagotoviti ustrezno gradivo in usposobljen kader, storitve na pravi način oglaševati ter sodelovati z institucijami, ki prav tako nagovarjajo mladostnike. Storitve za mladostnike mora knjižnica načrtovati in izvajati strateško ter uspešnost izvedenega ustrezno ovrednotiti. Pri ustvarjanju vsebin za mladostnike mora knjižnica izhajati iz njih samih (njihovih interesov in potreb), jih vključiti kot soustvarjalce vsebin in jih oblikovati v ambasadorje knjižnice (IFLA - Smernice za knjižnične storitve za mladostnike, 2022, str. 5–7). Avtor Tanzi (2021, str. 27) poudarja, da morajo knjižničarji dati mladostnikom glas in možnost za soustvarjanje storitev, saj s tem podpirajo eno od njihovih osnovnih potreb po prispevku v lokalno skupnost. Ornstein in Reid (2022, str. 29) prideta do podobne ugotovitve v raziskavi dveh javnih knjižnic na Švedskem in ene v Združenih državah Amerike, kjer uspešno izvajajo storitve za mlade. Izpostavita, da mora knjižnica aktivno vključevati mladostnike k oblikovanju tako knjižničnih storitev kot tudi prostora, tako da sledi njihovim interesom, jim da možnost vodenja programa, pri čemer zaposleni le pomagajo pri uresničitvi njihovih projektov kot podporniki.

Iz predlogov dobrih praks, ki jih je zbrala Mednarodna zveza bibliotekarskih društev in ustanov (dalje IFLA) razberemo, da knjižnice v tujini sodelujejo z drugimi organizacijami in deležniki, organizirajo raznolike dejavnosti, kot so zanimivi natečaji, tematska periodična srečanja, povezovanja, kjer starejši mladi pomagajo mlajšim, knjigo povezujejo z drugimi mediji, kot je npr. film, pridobivajo povratne informacije mladostnikov, imajo novejšo tehnologijo in vzpostavljene ustrezne zbirke gradiva ter spodbujajo kreativno izražanje mladostnikov (IFLA - Smernice za knjižnične storitve za mladostnike, 2022, str. 15–17).

Združenje za knjižnične storitve za mlade odrasle (YALSA), ki deluje pod Ameriškim bibliotekarskim združenjem (ALA), v svojih smernicah za delo z mladostniki poudarja usklajenost storitev s potrebami in interesi mladostnikov iz lokalne skupnosti, ki podpirajo njihov čustven, intelektualen in socialen razvoj ter povezovanje, vključevanje mladostnikov in starejših mladih v soustvarjanje storitev knjižnice, povezovanje z drugimi zavodi in organizacijami, ustrezno usposobljenost kadra, ki imajo željo po delu z mladostniki in bodo ustvarjali varno in vključujoče okolje, zagotavljanje mladostnikom prilagojenih aktivnosti ter merjenje uspešnosti storitev s pomočjo povratne informacije mladostnikov in ne s pomočjo statistike udeležbe (Teen programming guidelines, 2015, str. 3–10).

Študije praktičnih primerov dela z mladimi Združenja za knjižnične storitve za mlade odrasle so pokazale dobre prakse vključevanja starejših mladih za izvajanje dejavnosti usvajanja umetniških in tehnoloških veščin za vrstnike in mlajše, kjer ogromno pridobijo tako mladi kot izvajalci kot tudi udeleženci. Nekateri organizirajo bralne tabore, kjer mladi pomagajo knjižničarjem pri izvedbi ter usvajanju bralnih veščin in razvijanju bralne kulture otrok. Nekateri knjižnice organizirajo aktivnosti, ki spodbujajo mlade, da pokažejo in razvijajo svoje veščine kot so npr. filmski natečaji. Knjižničarji v projektnih poročilih navajajo, da je prav vsaka organizirana aktivnost izziv in da nobena ideja ni obljuba za uspeh. Raznolike ideje preizkušajo in se učijo sproti. Številni projekti imajo poudarek na opolnomočanju mladih, pripravi na odraslo življenje in vključevanju mladih v soustvarjanje storitev knjižnice. Vsaka knjižnica se prilagaja svojemu lokalnemu okolju in se povezuje z drugimi organizacijami, ki delajo z mladimi (Case studies: real-world examples of how libraries are re-envisioning teen services, 2017).

Avtor Agosto (2007, str. 55–61) je v raziskavi, v katero so bili vključeni mladostniki med 14. in 17. letom starosti, raziskoval razloge za obisk knjižnice. Pomembna ugotovitev njegovega raziskovanja je, da moramo knjižnico obravnavati tudi kot prostor za kakovostno preživljanje prostega časa in druženje in ne samo prostor, kamor pridejo mladostniki po informacije. Resman (2010, str. 4) vidi oddelek za mladostnike kot tretji prostor za aktivno preživljanje prostega časa in za zabavo, ki bi mladostnikom omogočal druženje, umetniško in drugo izražanje, razvijanje različnih oblik pismenosti ter odnosa do vseživljenjskega učenja. Priporoča, da je oddelek za mladostnike ločen od oddelka za otroke in odrasle, ampak da je ta

vseeno del knjižnice. Do podobnih ugotovitev prideta Ornstein in Reid (2022) in sicer, da mladi potrebujejo svoj prostor znotraj knjižnice, ta mora biti udoben, v njem pa se mladi lahko zbirajo in začutijo občutek pripadnosti. Prostor mora biti namenjen le njim in mladostniki morajo začutiti, da je le njihov. Pomembno vlogo pri tem imajo zaposleni, ki morajo imeti izkušnje in željo za delo z mladimi, mlade obravnavati spoštljivo in enakovredno ostalim uporabnikom, njihova mnenja vzeti resno brez predsodkov in aktivno delati na tem, da se mladi v knjižnici počutijo dobrodošli. Zaposleni morajo biti prilagodljivi, poslušati mlade, se odzivati na spremembe in težiti k stalnemu napredku. Pomembno je izpostaviti, da je v knjižnicah, v katerih je bila opravljena raziskava, okolje že prepoznalo pomen storitev za mlade in zagotavljalo za to potrebne pogoje – od financ, prostora, sodobne opreme (npr. 3D tiskalniki, glasbila, igralne konzole, šivalni stroj in drugo, česar si mladostniki drugače ne bi mogli sami privoščiti) ter v ta namen zaposlen in izobražen kader. Vseeno primer služi kot pomembna iztočnica za delo drugje. Bolj kot oprema in prostor je pomemben odnos knjižničarjev do mladih. Pomembno je, da jih knjižničar aktivno nagovarja, jih obravnava kot sebi enakovredne, jih ne obsoja in se pristno zanima zanje.

3 RAZISKAVA

V raziskavo smo vključili:

- dejanske in potencialne člane uporabniške skupine mladostnikov z območja občin knjižnic ustanoviteljic,
- knjižničarje različnih splošnih knjižnic z izkušnjami na področju mladinskega knjižničarstva,
- posameznike z dolgoletnimi izkušnjami dela z mladostniki iz različnih organizacij.

Vzorec je bil namensko izbran. S pomočjo različnih načinov oglaševanja smo pridobili posameznike, ki so se prostovoljno odločili za vključitev v raziskavo. Knjižničarje in posameznike iz drugih organizacij smo povabili k sodelovanju preko elektronske pošte. Mladostnike smo dosegli z oglaševanjem v prostorih knjižnice in prostorih, kjer se zadržujejo čez dan (šole, mladinski klub), preko družbenih omrežij knjižnice in Kluba Škofjeloških študentov ter z osebnim pristopom.

Sodelujoče smo predhodno seznanili z namenom in potekom raziskave, načinom uporabe pridobljenih podatkov ter jim zagotovili anonimnost. Zbrali smo soglasja staršev oziroma skrbnikov za sodelovanje mladostnikov, ki še niso dopolnili 15 let. Od posameznikov iz drugih organizacij s področja dela z mladostniki smo pridobili soglasja za objavo osebnih podatkov.

3.1 METODOLOGIJA IN METODE

Uporabili smo kvalitativni metodi: fokusno skupino in individualni polstrukturiran intervju. Fokusna skupina je skupinska razprava o eni ali več tematikah vezanih na raziskovalni problem in vključuje pet do deset posameznikov. Ti razpravljajo, izmenjujejo mnenja, raziskovalec pa z ustreznim usmerjanjem debate pridobiva široke, poglobljene in utemeljene poglede sodelujočih (Banjac, 2020, str. 99). Fokusne skupine smo izvedli z mladostniki med 12. in 18. letom starosti z območja občin knjižnic ustanoviteljic v začetku junija 2025. Skupno je v fokusnih skupinah sodelovalo 30 mladostnikov. Metodo smo implementirali tako, da smo se izvajalci in udeleženci zbrali fizično na isti lokaciji. Izvedli smo štiri fokusne skupine: dve z osnovnošolci in dve s srednješolci. Večjo odprtost in globino raziskave smo dosegli s sestavo homogenih skupin na podlagi starosti in si prizadevali k heterogenosti na drugih področjih (socialno-ekonomsko ozadje), z željo po pridobitvi širšega spektra pogledov na trenutno situacijo. Da bi zagotovili sproščenost, sodelovanje, izražanje iskrenih mnenj in povezovanje sodelujočih, smo se poslužili neformalne metode dela, vključili družabno igro, risanje in prigrizke. Podrobnejši načrt izvedbe fokusnih skupin je naveden v Prilogi 1.

Za individualni intervju smo se odločili, ker smo želeli dobiti čim bolj jasne informacije o izkušnjah, razumevanju in izraženih mnenjih intervjuvancev o izbrani tematiki. S pomočjo intervjuja lahko pridobimo citate, ki bolje orišejo določen pogled intervjuvanca ter se izognemo napačnemu razumevanju njegovih izjav (Connaway in Radford, 2017, str. 240–248). Za polstrukturiran intervju je značilno, da ima raziskovalec že vnaprej pripravljena okvirna vprašanja, ki mu pomagajo pri izvedbi, ampak jih v času izvedbe intervjuja prilagaja glede na izkušnje, predstave in mnenja intervjuvanca (Banjac, 2020, str. 76–77). Intervjuje smo izvedli s petimi mladinskimi knjižničarji, zaposlenimi v štirih različnih splošnih knjižnicah, kjer se že bolj ali manj uspešno soočajo z upadom uporabe knjižničnih storitev s strani obravnavane ciljne skupine, ter posamezniki z dolgoletnimi izkušnjami dela z mladostniki iz različnih organizacij. Slednji so:

- Erazem Simon Paravinja, direktor Zavoda škofjeloške mladine (Zavod O);
- Tilen Lah, trener Mladinskega sveta Slovenije in fasilitator Evropskega mladinskega sveta;
- Marina Trojar Kular, vodja Društva tabornikov Rod svobodnega Kamnitnika Škofja Loka.

Z intervjuvanci smo se srečali v juniju, juliju ali v avgustu. S knjižničarji smo komunicirali v okolju ZOOM, z ostalimi pa v živo.

Vsa srečanja s sodelujočimi smo zvočno snemali, nato pa pripravili transkript in poročilo. Rezultate fokusnih skupin in intervjujev z mladinskimi knjižničarji smo anonimizirali. Vse rezultate smo smiselno združili po tematskih področjih in bodo služili kot smernice za oblikovanje prostorov in storitev za uporabniško skupino mladostnikov. Okvirna vprašanja intervjujev z mladinskimi knjižničarji so zbrana v Prilogi 6. Pri intervjujih z osebami iz drugih organizacij smo vprašanja prilagodili sogovornikom in so del poročil intervjujev (Priloge 11–13).

4 REZULTATI RAZISKAVE

4.1 OVIRE

Razlogi, ki vplivajo na nižji obisk knjižnice uporabniške skupine mladostnikov, so:

- Mladostniki knjižnico vidijo kot prostor namenjen zgolj izposoji knjig.
- Pomanjkanje ali neustreznost prostorov knjižnice.
- Omejena izbira romanov, predvsem romanov v angleškem jeziku. Posledično mladostniki posegajo po knjigah, ki jih kupijo sami ali si jih izposodijo od prijateljev.
- Pomanjkanje časa zaradi šolskih ali obšolskih dejavnosti.
- Preferenca preživljanja prostega časa na mobilnih napravah.
- Konkurenčne dejavnosti za mladostnike v lokalnem okolju.

Knjižničar A je izpostavil konkurenčnost dogajanja drugod ter pomen izposoje in prostora, ki ga lahko nudi knjižnica: »Oni imajo dovolj dogodkov in aktivnosti. Dvomim, da lahko mi konkuriramo vsemu temu. Moramo jim omogočiti izposajo in družaben prostor, da zapolnijo

prosti čas. Kotičke, kjer se lahko pogovarjajo in mogoče spišejo kakšno kavico. Mladostniki so že tako preobremenjeni iz drugega okolja.«

- Nesistematično delo z otroki na prehodu iz otroštva v mladostništvo.

Knjižničar B je poudaril pomen sistematičnega dela z mladimi v prehodnem obdobju iz otroštva v mladostništvo: »Potrebno je sistematično in usmerjeno delati z otroki in načrtovati dejavnosti za malo starejše. Tiste, ki izpadejo iz pravljičnih uric in dejavnosti za mlajše otroke. Ne moremo načrtovati aktivnosti le za mlajše otroke in potem šele za mladostnike, ker otroke na prehodu med 9. in 12. letom starosti izgubimo. V 4. razredu pride do upada branja in takrat jih je potrebno zadržati in vzgojiti v bralce.«

4.2 PROSTOR IN OPREMA

Mladostniki potrebujejo prostor, ki jim omogoča sproščeno druženje, samostojen študij, sodelovalno učenje in sprostitev. Prostori morajo biti urejeni in opremljeni nevtrarno, da ne nagovarjajo le ene skupine mladih ter v skladu z namenom prostora. Študijske sobe ne smejo imeti preveč udobnega pohištva in motečih elementov, prostori za druženje pa morajo biti udobni in živahno opremljeni. Tako mladostniki kot tudi intervjuvanci so poudarili prednost večnamenskih prostorov in prilagodljive opreme, ki omogočajo možnost prilagajanja glede na potrebe dejavnosti.

Mladostniki se najraje zadržujejo v kotičkih za eno ali več oseb, kjer je mogoče brati, delati domačo nalogo ali se družiti. Te so del večjih prostorov in omogočajo sproščeno delo ali druženje brez zahtev po strogi tišini. Prostori za samostojno delo so umaknjeni ob straneh in so medsebojno deloma ločeni z rastlinami ali policami, da dajejo občutek intimnosti. Na voljo imajo tudi vtičnice za polnjenje telefonov. Prostori za druženje imajo lahko zgolj mize in stole, optimalno za štiri do šest ljudi, lahko pa tudi kavče, oblazinjene klopce ali vreče za sedenje.

Mladostniki niso izrazili želje po prostoru, ki bi bil namenjen le njihovi uporabniški skupini. Želijo le, da prostor omogoča druženje večjemu številu različnih skupin in da v njem ni zahteve po strogi tišini. Predlagali so, da je oprema prilagodljiva različnemu številu mladostnikov in namenu (premične mize, stoli, vreče za sedenje ...). Intervjuvanec Lah poudarja, da morajo biti elementi v prostoru že v osnovi narejeni tako, da mladostniki takoj zaznajo, da jih lahko

premaknejo in prilagodijo. Če si mladostniki ne morejo ustvariti prostora, v katerem se bodo dobro počutili, ga ne bojo uporabljali.

Pri vseh fokusnih skupinah so bili od pohištva izpostavljeni udobni stoli za eno osebo (uporabili so izraze jajčki ali kapsule), v katere se udobno namestiš (»zabubiš«) in v njih bereš oziroma se sproščaš na drugačen način (surfanje po internetu, poslušanje glasbe, drugo), vreče za sedenje ter mize s stoli za okvirno štiri osebe. Zaželeno je, da ima knjižnica mize in sedišča tudi na prostem, ki omogočajo mladostnikom delo in druženje izven zidov.

Hipoteze H5, ki pravi, da mladostniki bolj redno obiskujejo knjižnico, če jim je na voljo ločen, njim namenjen prostor, kjer niso v stiku z mlajšimi otroki ali odraslimi, ne moremo potrditi. Glede na izjave mladostnikov so jim dovolj kotički za druženje znotraj osrednjih prostorov knjižnice, pod pogojem, da se tam ne zahteva stroga tišina. Na drugi strani pa v knjižnici 4, kjer imajo vzpostavljen prostor, namenjen le mladostnikom, knjižničarja menita, da to vpliva na večji obisk. Pomen ločenega prostora za mladostnike prav tako poudarijo v smernicah za mlade v Mestni knjižnici Ljubljana (Smernice za mlade v MKL, 2016, str. 23) ter drugih raziskavah (Ornstein in Reid, 2022; Resman, 2010). Za potrditev hipoteze bi morali mladostnikom iz lokalnega območja knjižnice zagotoviti tovrstno izkušnjo in šele nato meriti učinek.

Knjižnični prostori morajo biti urejeni, organizirani in pregledni z jasnimi označbami, kje se kaj nahaja, da je uporabniška izkušnja mladostnika čim bolj enostavna tj. da čim hitreje pridejo do zelenega prostora ali gradiva. Prostori knjižnice morajo biti svetli, naravno osvetljeni z možnostjo zatemnitve (prireditveni prostori). Na splošno mladostnike privabijo prostori, ki niso preveč moderni, po njihovih besedah »sterilni«, temveč topli, domači in prijetni, z živahnimi barvami in ilustracijami. V prostoru je zaželen prisotnost rastlin in po možnosti tudi živali, npr. akvarij z ribami.

V času intenzivnejšega študija (v času mature, pogostnih ocenjevanj) mladostniki potrebujejo študijske sobe za individualno učenje oziroma inštrukcije. Te morajo biti zračne, delno zvočno izolirane in ne smejo vsebovati preveč udobne opreme ali motečih elementov. Zaželeno je, da so mize prilagodljive (dvižne). V študijskih sobah in v kotičkih za branje je zaželen ambientalna svetloba (namizne lučke, druga nežnejša svetila), ki nudi občutek ugodja. V študijskih prostorih se zahteva stroga tišina. Delovni kotički in študijske sobe so še posebej

pomembni za mladostnike, ki doma nimajo urejenega delovnega okolja za opravljanje šolskih in študijskih obveznosti, poudarja vodja društva tabornikov. Hipotezo H6, ki pravi, da je stroga percepcija pravila tišine dejavnik, ki odvrča mladostnike od obiska knjižnice, lahko delno potrdimo, če je to vezano na prostore za druženje. V prostorih, ki so namenjeni študiju, pa si želijo red in tišino. Knjižnica potrebuje različne hišne rede in pravila za različne knjižnične prostore glede na njihov namen.

Knjižnica mora imeti večnamenski prostor za kulturne prireditve, predstave in druge dogodke. Zaželeno je, da ima vzpostavljeno razstavišče za mladostnike za spodbujanje in podporo njihovim interesom.

Knjižnica mora biti inkluzivna in dostopna za vse uporabniške skupine (klančina, ustrezne oznake itd.).

Mladostniki so izrazili željo po:

- prostoru, kjer bi lahko gledali filme, poslušali glasbo ter igrali video igre;
- zvočno izoliranem prostoru, ki služi hkrati kot prostor za vadbo inštrumentov, inštrukcije glasbe ali kot snemalni studio;
- prostoru znotraj knjižnice, kjer bi bilo dovoljeno jesti in piti (s kavomatom in avtomatom s prigrizki);
- tematskih in interaktivnih elementih kot so interaktivne stene, skrivne sobe, tematske sanitarije (npr. vhod v Narnijo) in sobe (npr. Harry Potter soba);
- igrivosti in udobnosti prostorov, ki jih spominjajo na otroštvo (pravljica soba, igrala, plezala ...), le da bi bilo prilagojeno njim (npr. viseče mreže, udobna gnezda, blazine ipd.).

Od tehnološke opreme bi mladostniki uporabljali 3D tiskalnik, tiskalnice za tiskanje študijskega gradiva (po dostopni ceni), očala za virtualno resničnost, snemalno opremo (snemanje podcastov, pravljič, glasbe), računalnik z zakupljenim dostopom do orodja Chat GPT Premium ter opremo za digitalno risanje in oblikovanje (tablice in računalniki z ustrezno programsko opremo). V knjižnici 2 se v prostoru, kjer imajo na voljo naprednejšo tehnološko opremo (virtualna resničnost, 3D tiskalnik, 3D pisala itd.), mladostniki pogosto zadržujejo.

Še bolj kot ustreznost fizičnega prostora knjižnice pa je pomembno, da mladostniki vidijo knjižnico kot varen prostor, v katerem so dobro počutijo, sta opozorila intervjuvanca Lah in Trojar Kular.

4.3 KNJIŽNIČNE STORITVE

4.3.1 Izposoja

Med šolskim letom prevladuje izposoja šolskega branja, med počitnicami pa tudi knjige za kakovostno preživljanje prostega časa. Knjižničar A je poudaril pomen izposoje: »Ogromno knjig si izposojajo. Izposoja je. Obisk mladostnikov imamo. Oni vzamejo knjigo in jo odnesejo s sabo v svoj prostor, v katerem se oni dobro počutijo.« Knjižničarji so poudarili pomen kakovostne knjižnične zbirke ter strokovno svetovanje mladinskega knjižničarja.

V knjižnici 4 spodbujajo bralno kulturo mladostnikov z vsakoletnimi priporočilnimi seznammi, ki jih pripravijo v sodelovanju z učitelji in mladostniki. Opažajo, da na izbor izposojene literature vplivajo tudi priporočila učiteljev in drugih vzornikov iz življenj mladostnikov.

Mladostniki, ki obiskujejo osnovno šolo, si želijo dostopa do večjega števila romanov (glede na njihov opis odrasle literature), predvsem do fantazijskih, kriminalnih, romantičnih romanov ter stripov. Mladostniki pogosto posegajo po literaturi v angleškem jeziku. Srednješolci, ki si že lahko izposojajo gradivo za odrasle, si želijo večjega nabora leposlovja v angleščini in mang. V pogovoru s srednješolci smo ugotovili, da tudi če ti niso uporabniki knjižnice oziroma jo obiščejo zgolj za izposajo obveznega šolskega branja, to še ne pomeni, da niso strastni bralci. Veliko knjig, predvsem romanov v angleškem jeziku, si kupijo sami ali si jih izposodijo od prijateljev.

Mladostniki si želijo bolj aktivne vloge pri soodločanju o nabavi knjižničnega gradiva na način, da bi knjižnica omogočila članom glasovanje, ob upoštevanju določenega zneska, ki bi ga knjižnica lahko namenila (po principu participativnega proračuna). IFLA v smernicah za delo z mladostniki prav tako poudari, da če damo mladostnikom možnost sodelovanja pri izboru in predstavitvi knjižničnega gradiva, to pozitivno vpliva na promocijo knjižničnih storitev in virov

ter lahko poveča uporabo knjižnice (IFLA - Smernice za knjižnične storitve za mladostnike, 2022, str. 7).

Mladostniki so izrazili interes za izposojlo družabnih iger, ki ne bi smele biti omejene le na enostavne osnove igre kot je npr. Človek ne jezi se. V ponudbi bi radi videli tudi zahtevnejše igre kot je npr. igra Catan. V knjižnici 3 in 4, kjer imajo že omogočeno izposojlo družabnih iger, se je ta izkazala za dobro prakso.

Mladostniki si želijo možnosti izmenjave mnenj o prebranih knjigah s pomočjo analognega sistema ocenjevanja, do katerega bi dostopali znotraj knjižnice in bi jim bil v pomoč pri izbiri knjig. Predlagali so interaktiven, žanrsko razdeljen seznam, kamor bi uvrstili prebrano knjigo in jo ocenili z zvezdicami ali kratkimi komentarji. Ob omembi portalov kot je npr. portal Dobre knjige so pojasnili, da si želijo slišati mnenje svojih vrstnikov in ne strokovnjakov z določenega področja oziroma drugih odraslih. Ta seznam bi bil v pomoč njim in njihovim vrstnikom pri izbiri knjig.

4.3.2 Dogodki, delavnice in tečaji

V knjižnicah 1, 2 in 3 ne organizirajo dogodkov in aktivnosti namenjenih izključno uporabniški skupini mladostnikov. Mladostniki imajo možnost udeležbe na dogodkih in aktivnostih, ki so prvotno namenjene in s tem tudi prilagojene mlajšim od njih ali odraslim, zato se le-teh ne udeležujejo. Na drugi strani pa v knjižnici 4 organizirajo vrsto aktivnosti namenjenih le mladostnikom (bralno-debatni krožek, noč knjige za najstnike ...), ki se jih le-ti udeležujejo. Uspešnost izvajanja pripisujejo močnemu sodelovanju s šolami, predvsem njihovimi zaposlenimi, z drugimi organizacijami v lokalnem okolju ter ostalimi deležniki (pisatelji, drugi kulturniki in vzorniki mladostnikov), povezanosti in timskega delu kolektiva, večletni vztrajnosti, kljub vzponom in padcem, ter ustreznemu odnosu zaposlenih do mladostnikov. Knjižničar D je poudaril: »Pomembno je, da pri delu z mladostniki ne obupamo. Tudi če je en čas udeležba nizka, se ne smemo ozirati na statistiko, ampak se zavedamo, da je vsak mladostnik pomemben. Včasih traja, da se vzpostavi neka dejavnost. Ključna pa je tudi podpora sodelavcev.«

Vse dejavnosti morajo biti organizirane tako, da imajo čim manj vzporednic s šolskim učenjem. Intervjuvanca Lah in Trojar Kular sta izpostavila metode neformalnega izobraževanja, knjižničarji pa igrifikacijo.

Pomembno je, da na dejavnostih namenjenih mladostnikom, ni prisotnih mlajših otrok, tj. do 12. leta starosti. Tako se lahko aktivnosti prilagodi njihovim interesom in zrelosti.

Intervjuvanec Lah je opozoril, da je za mladostnike ključna perioda izvajanja aktivnosti. Namesto delavnic in tečajev, ki mladostnikom predstavljajo neko obvezo po aktivnem sodelovanju, izpostavi sproščena srečanja za mladostnike, ki bi vključevala različne mentorje z različnimi veščinami. Redni termini srečanj, na primer enkrat mesečno, kjer ni obveznosti po aktivnem sodelovanju, privabijo mladostnike, tudi sramežljive, ki si želijo priti samo malo »preveriti dogajanje«. Poudarja, da je potrebno ustvariti okolje brez prisile, kjer se mladostniki počutijo varne in se lahko vključijo v dogajanje v svojem tempu. Mladostniki, ki se bojo dobro počutili, bodo privabili svoje prijatelje. Dolgoročna vztrajnost privede do prenosa dobrega glasa o dejavnosti tudi na naslednjo generacijo. Pomembno je, da aktivnosti potekajo neprekinjeno, skozi celo leto in da srečanja ne odpadejo, saj lahko to vpliva na padec obiska.

Pomen periode je poudarila tudi mladostnica, aktivna posameznica, ki se prav tako ukvarja z organizacijo dogodkov za vrstnike: »Poskusiš, povabiš, promoviraš in nekaj ljudi pride. Tiste ljudi navdušiš, slikaš, deliš, da pokažeš svetu, kako je bilo in s tem pritegneš nove. Večkrat ponoviš neko zadevo. Pomembna je perioda. Da se že vnaprej ve ob kateri uri, katere dneve potekajo srečanja. Tako se nabere neka ustaljena skupina, v kateri mladi sami dajejo pobudo, aktivno sodelujejo in se soodločajo o dogajanju.«

Poleg periode je intervjuvanec Lah izpostavil tudi enako strukturo izvajanja vseh aktivnosti za mladostnike, ker jim ta zagotovi občutek varnega okolja in jasna pričakovanja ob udeležbi, ne glede na vsebino srečanja.

Mladostniki so izpostavili dogodke in aktivnosti, ki bi jim omogočile druženje, ustvarjanje in zabavo. Le-teh se na splošno udeležujejo predvsem s prijatelji. Bolj jim je pomembno, s kom se bojo dejavnosti udeležili, kot kaj se bo tam dogajalo.

Pogled mladostnikov na bralne klube ni pozitiven, saj jim predstavljajo dodatno obveznost in so v nasprotju z njihovim pogledom na sprostitev in zabavo. Povezujejo jih z resnimi temami in s starejšimi odraslimi. Tudi ob omembi, da bi si lahko naredili svoj klub in ga organizirali po svojih željah (poljubne knjige, teme, frekvenca srečanj, časovni roki), se tovrstnih srečanj ne bi udeleževali. To pojasni omembe knjižničarjev o neuspešnih poskusih izvedbe bralnih klubov za mladostnike. Na drugih strani pa v knjižnici 4 že vrsto let uspešno izvajajo bralno-debatni krožek za zadnjo triado osnovne šole. Gre za plod uspešnega sodelovanja z učiteljico slovenščine, dober glas o srečanjih pa privabi tudi druge mladostnike. Vsa srečanja za mladostnike izvajajo v sproščenem vzdušju, brez prisile, brez predhodnih prijav in pričakovanj, kar podpira predhodno izjavo intervjuvanca Laha.

V današnjem času, ko lahko mnogo veščin usvajamo s pomočjo interneta (on-line tečaji, YouTube posnetki itd.), bi si mladostniki želeli delavnic ročnih veščin, ki jih je težko usvojiti na tak način in za katere potrebuješ material, ki ni vsakemu dostopen ali si ga praviloma ne kupujemo za enkratno ustvarjanje. Izpostavili so: kvačkanje, pletenje, ustvarjanje z glino, izdelovanje nove družabne igre, knjižnih kazal ali platnic, barvanje čevljev, oblačil in stekla, izdelovanje sveč, okraševanje prenosih računalnikov, telefonov ali kablov za polnjenje, slikanje z Bobom Rossom in kuharske delavnice. Med dogodki, ki bi se jih udeležili, so izpostavili naslednje: večeri družabnih iger, tematski večeri (fantazijski, kriminalni) z določenimi igrami (npr. »murder mystery«), socialne igre, »scavenger hunt«, noč v knjižnici z raznoraznimi igrami (skrivalnice, iskanje knjig) in gledanjem filmov, večer anonimnih pisateljev ali pesnikov, izmenjevalnica knjig, tekmovanje v igranju video igrice, zanimivi potopisi, dogodki z živalmi, kino na prostem in »open-mic« večer. Direktor Zavoda O vidi priložnost za udeležbe na tečajih za usvajanje produkcijskih znanj – snemanje zvoka, oblikovanje (publikacij), kreativnega pisanja in uporaba digitalnih orodij (Chat GPT ipd).

Hipotezo H3, da uvedba delavnic (npr. umetniške, glasbene, tehnološke), tečajev in ponudba sodobnih tehnologij z mentorstvom (npr. 3D tiskalniki, orodja za virtualno resničnost) v knjižnicah spodbuja obisk mladostnikov, lahko potrdimo, pod pogojem, da v načrtovanje delavnic in tečajev vključimo potrebe in želje mladostnikov, le-te ustrezno oglašujemo in izvajamo, oziroma k sodelovanju povabimo še druge zavode in organizacije z enako ciljno publiko. V knjižnici 2, kjer že imajo na voljo sodobno tehnologijo z mentorstvom, potrjujejo zadrževanje mladostnikov v za to namenjenem prostoru.

Dejavnosti bi se mladostniki najraje udeležili v mesecih, ko ni veliko dejavnosti in še ni veliko šolskih obveznosti (začetek šolskega leta, januar, februar), ob petkih zvečer ali med vikendom. Daljših aktivnosti z večjim številom srečanj pa v času počitnic.

Med pogovorom glede dejavnosti za mladostnike se je izkazalo, da iščejo načine za zabavno povezovanje v živo, ki se je v zadnjem času prestavilo na splet.

4.3.3 Vključevanje mladostnikov v sooblikovanje dogodkov in storitev

Knjižnice 1, 2 in 3 ne vključujejo mladih pri načrtovanju in izvedbi dogodkov ter storitev knjižnice. Do idej pridejo sami (s pomočjo spleta, na izobraževanjih, drugo) in jih občasno preizkusijo, ampak najpogosteje neuspešno. Intervjuvanca Paravinja in Trojar Kular sta poudarila, da se moramo pri načrtovanju dejavnosti za mladostnike vedno pozanimati pri njih, kaj bi oni želeli in kaj je njim všeč. Prvi je izpostavil: »Pri zastavljanju aktivnosti je potrebno preverjati ideje pri mladostnikih in pridobivati njihovo povratno informacijo. Idealno bi bilo imeti skupino mladih, ki ti pri tem pomaga ali celo sodeluje pri organizaciji in izvedbi. Tako bi bili sami sebi promotorji. Pristop mladinskega dela je od mladih za mlade. Da pride ideja od njih za njih. Tako bojo tudi sami promovirali dejavnosti med svojimi vrstniki in jih pridobili veliko hitreje in lažje kot mi, ki nimamo zares dostopa do njih.« Poleg tega je opozoril, da mladostnikom ne smemo dajati praznih obljub. V knjižnici 4 se na srečanjih prizadevajo za redno pridobivanje povratnih informacij, potreb in želja mladostnikov, kar jim predstavlja osnovo za nadaljnje načrtovanje in izvajanje njim namenjenih aktivnosti. Knjižničar D je poudaril: »Knjižničarstvo je delo za ljudi, z ljudmi.«

Hipotezo H4, da vključitev mladostnikov v sooblikovanje aktivnosti povečuje koriščenje prostora in storitev knjižnice, lahko na osnovi uspešnega dela knjižnice 4, izkušenj intervjuvancev iz organizacij, ki delajo z mladostniki, smernic za delo z mladostniki ter dobrih praks pri nas in v tujini, potrdimo.

Mladostniki bi aktivno sodelovali pri:

- barvanju sten in dekoraciji knjižnice;
- interaktivnih kotičkih znotraj knjižnice;

- zanimivih ustvarjalnih natečajih, prilagojenih tudi njim (npr. pri natečaju za najlepšo knjižno kazalko ponudimo možnost, da pokažejo svoje digitalne veščine, ne da se ponudi le možnost uporabe tradicionalnega materiala);
- urah pravljič (dijaki srednje vzgojiteljske šole);
- pomoči in branju otrokom;
- deljenju svojih veščin (da mladostniki ob podpori knjižničarja izvedejo aktivnosti za druge).

Mladostniki so predlagali, da jim knjižnica ponudi možnost soodločanja glede izvedbe dogodkov zanje, glede termina izvedbe in tudi dogajanja. Med drugim so predlagali uporabo interaktivne ustvarjalne platforme (Pinterest), kjer bi lahko mladostniki knjižnici pošiljali predloge, kaj bi izdelovali, imeli vpogled v to, kaj so predlagali drugi in podprli predloge drugih (z všečki). Tako bi knjižničar lahko dobil vpogled v želje mladostnikov in v skladu s tem organiziral želene delavnice. Da so mladostniki pripravljeni sodelovati, morajo začutiti neko vrednost in pomen v tem (pomoč drugim, pridobivanje prakse, usvajanje izbrane veščine). Da pa bi bili pripravljeni dajati predloge in soustvarjati dejavnosti knjižnice, bi se morali počutiti kot del (knjižnične) skupnosti.

Direktor Zavoda O je podal predlog, da knjižnica poskusi privabiti mladostnike preko prostovoljnega oziroma študentskega dela kot priložnost za pridobivanje ur prakse in izkušenj ter izkoristi to priložnost, da jih navduši za knjižnično dejavnost. Na ta način jih lahko oblikuje v promotorje dejavnosti knjižnice, ki sooblikujejo prostor in storitve knjižnice.

Intervjuvanec Lah je predlagal vključitev mladostnikov pri soustvarjanju vsebin za družbena omrežja. V praksi bi to izgledalo tako, da bi knjižnica organizirala delavnico oziroma srečanje z mladostniki, na katerem bi se naučili snemanja viralnih posnetkov za družbena omrežja. Posnetki za oglaševanje knjižničnih storitev bi lahko nastali že v sklopu srečanj, knjižničar pa bi lahko pridobil še nekaj kandidatov, ki bi bili pripravljeni pomagati knjižnici pri oglaševanju tudi vnaprej. Knjižničar bi kot mentor postavil jasne okvirje in pravila glede priprave vsebine (npr. kletvice in neprimerne geste niso dovoljene), vendar bi moral zagotoviti mladostnikom avtonomijo pri ustvarjanju vsebine.

4.4 VLOGA ZAPOSLENIH

Mladinski knjižničarji so pri delu z mladostniki izpostavili:

- Željo po delu z mladimi, ki jo ocenjujejo kot osnovni pogoj.
- Strokovnost: na eni strani dobro poznavanje mladinske literature in tako suverenost pri svetovanju ustreznih leposlovnih romanov, na drugi pa usposobljenost na informacijskem področju, da knjižničarji kot informacijski strokovnjaki znajo pomagati poiskati ustrezne informacije in nuditi pomoč pri opravljanju študijskih obveznosti.

Knjižničar A je poudaril pomen prepoznavanja potrebe mladostnika in glede na to ustreznega priporočila: »Če jim znaš ponuditi dobro vsebino, bojo prišli večkrat, ker vidijo, da je to nekaj dobrega za njih. Pomembno je, da jim ne daš kar prve knjige, ki jo imaš pri roki. Zelo pomembno je, da kot knjižničarji dobro opravljamo svojo primarno delo in dobro poznamo literaturo. Da smo res strokovnjaki na svojem področju in da jim nudimo tisto, kar oni rabijo.«

- Pravo razmerje med avtoriteto in sproščenostjo. Zaposleni mladostnikom jasno predstavijo pravila vedenja v knjižnici in posledice kršitve, ob kršitvi pa ne pristopijo nejevoljno in odrezavo.

Direktor Zavoda škofjeloške mladine je pri odnosu odraslega do mladostnika izpostavil: »Pomembno je, da ohranjaš zdravo mero avtoritete in prijateljskega odnosa, da jim je prijetno v tvoji družbi, ampak da te vseeno spoštujejo in upoštevajo. Moraš jasno predstaviti hišni red in pravila, se vživeti vanje in komunicirati na njim primeren način. Moraš jim obrazložiti, zakaj neko vedenje ni v redu, kakšne so posledice za organizacijo, zate in za njih. Mladostniki so kot spužve, ki sprejemajo informacije in jih delijo naprej.«

- Spoštljiv odnos, da zaposleni mladostnike obravnavajo kot odrasle osebe. Zelo pomembno je izogibanje pokroviteljskemu in vzvišenemu odnosu.
- Odprtost in dostopnost, da mladostniki dobijo občutek, da so v knjižnici varni in zaželeni.

Vodja društva tabornikov je pri odnosu do mladostnikov izpostavila: »Pomemben je način komunikacije. Da smo jim dostopni in se jim približamo že z načinom govora. Potrebno je ohranjati neko avtoriteto, ampak moramo biti vseeno sproščeni, predvsem pa da ni neke vzvišenosti, da se mladostnik počuti sprejeto. Z odnosom daš vedeti, da je dobrodošel in da je sprejet. Če se bo počutil nelagodno, se ne bo vračal. Že samo ena neprijetna izkušnja lahko pusti posledice za mladostnika. Ko se mladostnik obrne na knjižničarja za pomoč, ta ne sme biti odrezav, nejevoljen in se mora zavedati, da veliko mladostnikov s težavo zbere pogum, da sploh vpraša ali prosi za pomoč.«

- Pomen aktivnega pristopa, nevsiljivega nagovarjanja ter pomoči mladostnikom, da se mladostniki zavedajo, da so knjižničarji tam za njih.

Knjižničar D je izpostavil: »Zelo pomemben je pristop zaposlenega do bralca. Da smo mi tisti, ki pristopimo do njega, brez vsiljevanja, z empatijo ter da jih poslušamo in si vzamemo čas. Da ko vidiš, da brska po polički, pristopiš in ponudiš pomoč.«

- Izobraženost in izkušnje na področju dela z mladostniki (razvojna psihologija, pedagogika ...) ter uporaba ustreznih metod mladinskega dela.
- Prilagodljivost.

Direktor Zavoda O je izpostavil: »Delo z mladimi je nek živ organizem in moramo konstantno prilagajati komunikacijo, program ter vsebino, ki jo ponujamo.«

V knjižnici 4 knjižničarja poleg dobrega dela posameznega knjižničarja poudarjata tudi timsko delo kolektiva, v katerem vlada spoštljiva in učinkovita komunikacija z izmenjavo mnenj in predlogov ter medsebojna pomoč.

4.5 KOMUNIKACIJA

Knjižnice uporabljajo ustaljene komunikacijske kanale za oglaševanje svojih storitev, predvsem dogodkov. Med njimi so: občinski časopisi, radii, spletne strani, mesečni napovedniki dogodkov, plakati in letaki v prostorih knjižnice ter socialna omrežja, najbolj pogosto Facebook in Instagram, ponekod tudi Tik tok. Intervjuvanec Paravinja je izpostavil, da je potrebno komunikacijo prilagoditi današnji generaciji mladih in da jih ne bomo dosegli na način kot so včasih dosegli prejšnje generacije.

Mladostniki, ki še obiskujejo osnovno šolo, za dogodke največkrat izvejo od prijateljev, od staršev ali preko plakatov, ki visijo na plakatnih mestih na poti v šolo oziroma iz nje. V nasprotju s splošnim vtisom o mladostnikih, precej osnovnošolcev nima svojega osebnega mobilnega telefona oziroma nima družbenih omrežij. Srednješolci za dogodke izvejo tudi s plakotov, ki so objavljeni na šolskih hodnikih in na mestih, kjer se zadržujejo med ali po pouku (npr. pri pekarni, kamor grejo po malico), preko e-asistenta in družbenih omrežij. Med njimi sta v ospredju Instagram in Tik tok. Nihče od vprašanih ne sledi profilu knjižnice, saj ta nima zanje prilagojenih vsebin. Posledično jih objave knjižnice ne dosežejo. Pritegnejo jih kratki, predvsem zabavni, videi in lično oblikovane objave s sliko, ki vsebuje glavne informacije ali drugo atraktivno vsebino. Če jih slika ali video pritegne, preberejo podroben opis v vsebini

objave. Mladostniki take objave pogosto delijo s svojimi vrstniki. Prednost objavljanja na družbenih omrežjih je hitro deljenje in širjenje informacij med mladostniki. Za obisk dogodka jih najbolj prepriča osebno povabilo prijatelja.

Intervjuvanec Paravinja je pri doseganju mladih izpostavil kratke videe na družbenih omrežjih Tik tok in Instagram ter osebni pristop. Poudaril je, da mora knjižnica v videih med drugim prikazati, kaj se v knjižnici dogaja in predstaviti uporabo njenih prostorov: »Mladostnikom veliko pomeni, da vidijo, kaj lahko pričakujejo od prostora. Da ne bojo tja hodili in izgubljali časa. Če mladostnik ne more do nečesa priti po liniji najmanjšega odpora, to zanj ne obstaja.«

V knjižnici 4 mladostnike v prvi vrsti najbolj učinkovito dosežejo preko sodelovanj z drugimi zavodi in organizacijami, s poudarkom na sodelovanju z osnovnimi šolami in nekaterimi srednjimi šolami. Na ta način pridobijo skupine mladih, s katerimi se preko leta občasno ali redno srečujejo in od katerih pridobivajo povratno informacijo glede potreb in želja mladostnikov. Tako imajo priložnost, da jih osebno privabijo v knjižnico k uporabi svojih storitev in k udeležbi na dogodkih. Navdušeni mladostniki pa privabijo še svoje prijatelje. Osebni pristop zaposlenega ali drugega odraslega v življenju mladostnika, bodisi učitelja bodisi starša, je zelo pomemben, najbolj učinkovit pa je vpliv vrstnikov.

Na podlagi izjav vseh izprašanih, lahko hipotezi H2 in H1, ki pravita, da sta mnenje in spodbuda vrstnikov močnejši motivator za uporabo knjižničnih storitev v primerjavi z običajnimi uporabljenimi metodami promocije s strani knjižnice ter da je pri seznanjanju in prepoznavanju storitev knjižnice pri mladostnikih pomembna uporaba pravih komunikacijskih kanalov, potrdimo. Ni pomembna le uporaba pravega kanala, ampak tudi kaj in na kakšen način oglašujemo preko izbranega kanala.

Skozi pogovore z mladostniki in intervjuvanci s področij dela z mladimi se je izkazalo, da knjižnica premalo oziroma neučinkovito oglašuje svoje storitve. Določene storitve, ki so zaposlenim v knjižnici samoumevne, uporabnikom in članom niso. Na primer: možnost izposoje bralnika, način uporabe e-knjig, možnost plačila trimesečne članarine itd. Promocija knjižnice se osredotoča predvsem na oglaševanje dogodkov, ki izpostavlja le en vidik dela knjižnice.

4.4 SODELOVANJE KNJIŽNICE Z DRUGIMI ZAVODI IN ORGANIZACIJAMI

V knjižnicah 1, 2 in 3 se mladostniki najpogosteje udeležijo aktivnosti, ki so plod sodelovanja s kakšnim drugim zavodom ali organizacijo. Knjižničar sam oblikuje in izpelje program. Udeležba je za mladostnike tako večkrat neprostovoljna. Gre za projekte, ki imajo prednosti za vse sodelujoče. Zavod oziroma organizacija nadgradi svoj program ali dijakom omogoči stik s prakso, mladostniki usvajajo določene veščine, knjižnica pa na ta način predstavlja svojo dejavnost. Tovrstna občasna sodelovanja pritegnejo posameznike k prostovoljnemu sodelovanju v knjižničnih dejavnostih (npr. izvajanje ur pravljic).

V knjižnici 4 uspešnost izvajanja in visoko udeležbo med drugim pripisujejo sodelovanju. Knjižničar D je poudaril pomembno navezo knjižničarja in učitelja. Meni, da bi bil obisk dejavnosti občutno nižji, če ne bi bilo sodelovanja s šolami. Za udeležbo mladostnikov na organiziranih aktivnosti knjižnice je tako ključno sodelovanje z lokalnimi zavodi in organizacijami (šole, društva, muzej ...), ki delajo za mladostnike. Gre za nadgradnjo programa vseh sodelujočih. Zelo pomembno vlogo igrajo vezni člani znotraj organizacij (učitelji in drugi) s katerimi knjižnica sodeluje. Da sodelovanje izobraževalnih ustanov s knjižnico vpliva na večjo bralno aktivnosti in obisk mladih ter da imajo pri tem pomembno vlogo tudi učitelji, je potrdila tudi avtorica Miklave v svoji raziskavi knjižničnih storitev za mladostnike (2023, str. 32).

Knjižnice sodelujejo z lokalnimi organizacijami in drugimi deležniki tudi tako, da nudijo zgolj prostor za izvedbo dejavnosti, dogodkov in prireditev. To prispeva k boljši prepoznavnosti knjižnice in omogoča posredno oglaševanje njenih prostorov in knjižničnih dejavnosti. Sodelovanja vodijo k boljšemu poznavanju knjižničnih storitev in tako večji verjetnosti za njihovo uporabo.

Na podlagi zbranih ugotovitev, smernic dela z mladostniki (Smernice za mlade v MKL, 2016; IFLA - Smernice za knjižnične storitve za mladostnike, 2022; Teen programming guidelines, 2015) ter dobrih praks iz tujine lahko hipotezo H7, ki pravi, da sodelovanje z lokalnimi organizacijami in zainteresiranimi deležniki poveča zanimanje za knjižnične storitve, potrdimo.

Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka bi lahko na podlagi izjav vprašanih sodelovala s/z:

- javnimi zavodi (osnovne in srednje šole, muzej, arhiv, ...);
- Klubom škofjeloških študentov za večji doseg srednješolcev, tako pri oglaševanju kot tudi izvajanju dejavnosti ter pri zagotavljanju drugih ugodnosti (npr. da bi poleg kupončkov za cenejšo članarino ponudili še kupončke za poravnavo zamudnine);
- Izobraževalnim in terapevtskim centrom Familija: obiski in vključevanje mladostnikov, vključenih v program PUM-O, ter vključevanje tujih prostovoljcev;
- Zavodom O pri vzpostavitvi male knjižnice (odpisanega gradiva) v mladinskem centru;
- društvom Amulet D20, ki ima svoj sedež v Medvodah (društvo, ki spodbuja kakovostno preživljanje prostega časa ob fantazijski družabni igri Dungeons & Dragons);
- taborniki: različna srečanja s posameznimi skupinami mladostnikov, ki usvajajo določene taborniške veščine ter vključevanje skupin na različnih dogodkih knjižnice;
- drugimi mladinskimi organizacijami in organizacijami, ki se ukvarjajo z mladostniki.

Direktor Zavoda škofjeloške mladine je izpostavil: »Vidim veliko možnosti sodelovanja z drugimi organizacijami znotraj Škofje Loke, ker imamo močno lokalno skupnost, in knjižnica je lahko prostor, ni potrebno, da je izvajalec dogodkov. Znotraj knjižnice je nekdo, ki koordinira program, ni potrebe, da ga izvaja.« Intervjuvanec Lah je prav tako izpostavil knjižnico kot prostor: »Ne bi rekel, da knjižnica sodeluje, bolj bi rekel, da odpira prostor za druge, da lahko delajo svoj program. Potem pride do mentalitete, da se v knjižnici dogaja in se ljudje večkrat spomnijo, da bi šli v knjižnico pogledat, kaj se tam dogaja.«

5 RAZPRAVA Z ZAKLJUČKI

Rezultati raziskave kažejo, da se knjižnica spopada z različnimi ovirami, ki vplivajo na nižji obisk mladostnikov, hkrati pa ima tudi številne možnosti za izboljšavo storitev in prostora, ki bi lahko povečale mladostnikovo zanimanje, obisk, koriščenje ter potencialno aktivno vlogo pri soustvarjanju knjižničnih storitev. Med ključnimi ovirami, na katere lahko knjižnica neposredno vpliva, so: stereotipno gledanje na knjižnico kot prostora zgolj za izposajo knjig, omejenost knjižne zbirke, neustrezne in pomanjkljive fizične prostorske rešitve ter pomanjkanje sistematičnega dela z mladimi na prehodu iz otroštva v mladostništvo ter kasneje.

Prostori knjižnice morajo zadovoljiti potrebe uporabniške skupine mladostnikov. Na prvem mestu je potreba po druženju, sledijo pa še potrebe po sodelovalnem in samostojnem učenju ter

sprostitvi. Knjižnica potrebuje privlačne in vključujoče prostore, načrtovane in opremljene v skladu z njihovim namenom. Hipotezo H5, ki pravi, da mladostniki bolj redno obiskujejo knjižnico, če jim je na voljo ločen, njim namenjen prostor, kjer niso v stiku z mlajšimi otroki ali odraslimi, na podlagi izjav mladostnikov nismo mogli potrditi. Izprašanim bi bili dovolj kotički za druženje znotraj osrednjih prostorov knjižnice, pod pogojem, da se tam ne zahteva stroga tišina. Hipotezo H6, ki pravi, da je stroga percepcija pravila tišine dejavnik, ki odvrča mladostnike od obiska knjižnice, smo deloma potrdili, če je to vezano na prostore za druženje. V prostorih, ki so namenjeni študiju, pa si mladostniki želijo red in tišino.

Oprema knjižnice mora biti premična, modularna in prilagodljiva, da jo lahko različne skupine mladostnikov uporabijo in prilagodijo glede na svoje želje in potrebe. Prilagodljivi in interaktivni elementi, kotički za druženje in sprostitev ter tehnološke možnosti bi spremenili stereotipni pogled na knjižnico, spodbudili obisk in povečali uporabo njenih storitev. Hipotezo H3, da uvedba delavnic (npr. umetniške, glasbene, tehnološke), tečajev in ponudba sodobnih tehnologij z mentorstvom (npr. 3D tiskalniki, orodja za virtualno resničnost) v knjižnicah spodbuja obisk mladostnikov, smo potrdili, pod pogojem, da se v načrtovanje delavnic in tečajev vključi potrebe in želje mladostnikov, le-te ustrezno oglašuje in izvaja, oziroma se k sodelovanju povabi še druge zavode in organizacije z enako ciljno publiko.

Poleg ustreznih fizičnih prostorov in opreme je pomembno zagotavljanje varnega in vključujočega prostora, pri čemer ima ključno vlogo sproščen, odprt in spoštljiv odnos zaposlenih do mladostnikov ter način izvajanja njim namenjenih aktivnosti. Knjižnica mladostnike doseže s tem, da ustvari varno okolje prilagojeno njim, da se v njej počutijo dobrodošli in sprejeti, tudi če še ne vejo, kaj vse jim ta lahko nudi. Obiskovanje knjižničnih prostorov vodi v postopno odkrivanje vrednosti knjižnice in njenih storitev ter posledično koriščenja le-teh. Prostore je potrebno oblikovati v skladu z njihovimi potrebami in željami ter možnostjo prilagajanja za različne skupine mladostnikov. Nujno je zagotoviti ustrezen kader z ustreznimi kompetencami za delo z mladostniki.

Hipotezo H7, ki pravi, da sodelovanje z lokalnimi organizacijami in zainteresiranimi deležniki poveča zanimanje za knjižnične storitve, smo potrdili. Pri doseganju mladostnikov sodelovanje z zavodi in organizacijami, ki nagovarjajo omenjeno starostno skupino, igra ključno vlogo. Uspešno sodelovanje je v korist vseh sodelujočih. Knjižnica predstavlja svojo dejavnost ter

ustvari priložnost, da pridobi skupine mladostnikov, s katerimi dela celo leto in od njih pridobiva povratne informacije, ter posameznike, ki vidijo priložnost v sodelovanju s knjižnico, da postanejo prostovoljci in sodelujejo pri soustvarjanju knjižničnih dejavnosti. S tem, ko nudi svoj prostor drugim za izvedbo njihovega programa, knjižnica gradi svojo prepoznavnost kot kulturno središče ter posredno oglašuje knjižnične storitve.

Poleg ustvarjanja varnega in mladostnikom prilagojenega prostora ter sodelovanja z drugimi organizacijami in deležniki je pomembno tudi oglaševanje knjižničnih storitev na ustrezen način, z ustvarjanjem njim prilagojenih vsebin in izbiro pravih komunikacijskih kanalov. Hipotezi H2 in H1, ki pravita, da sta mnenje in spodbuda vrstnikov močnejši motivator za uporabo knjižničnih storitev v primerjavi z običajnimi uporabljenimi metodami promocije s strani knjižnice ter da je pri seznanjanju in prepoznavanju storitev knjižnice pri mladostnikih pomembna uporaba pravih komunikacijskih kanalov, smo potrdili. Ni pomembna le uporaba pravega kanala, ampak tudi kaj in na kakšen način oglašujemo preko izbranega kanala. V ospredju je osebni pristop, bodisi knjižničarja bodisi druge osebe iz življenja mladostnika (učitelj, vzgojitelj, vodnik, animator, drugi), najbolj učinkovit pa je vpliv vrstnikov. Pri privabljanju mladih se moramo osredotočiti na skupine, ne na posameznike, saj se le redki mladostniki udeležijo aktivnosti sami. Starejše mladostnike je mogoče doseči preko družbenih omrežij Tik tok in Instagram, pod pogojem, da se ustvarja njim prilagojene vsebine (kratki, zanimivi in zabavni posnetki). Za uspešno doseganje mladostnikov ter načrtovanje in izvajanje vanje usmerjenih storitev je nujno stalno pridobivanje njihove povratne informacije.

Hipotezo H4, da vključitev mladostnikov v sooblikovanje aktivnosti povečuje koriščenje prostora in storitev knjižnice, smo potrdili. Pri pripravi aktivnosti za mladostnike je potrebno izhajati iz njih. Mora se jim prisluhniti, upoštevati njihove interese in želje ter jih po najboljših močeh vključiti v načrtovanje in izvajanje aktivnosti. Mladostniki bodo pripravljeni sodelovati, če se jim ponudi ustrezen prostor, spodbuda, smiselnost aktivnosti ter občutek, da njihovo mnenje šteje. Pri izvajanju dejavnosti sta pomembni struktura in perioda, ki dajeta mladostnikom občutek varnosti. Tako vedno vedo, kaj lahko od srečanja pričakujejo ne glede na vsebino. Izvajalci aktivnosti za mladostnike naj uporabljajo neformalne pristope (mladinskega) dela, srečanja naredijo kar se da sproščena in brez prisile po aktivnem sodelovanju. Po koncu aktivnost naj poskrbijo za pridobitev povratne informacije in želje mladostnikov, ki so osnova za delo vnaprej.

Da dosežemo vse mladostnike iz lokalnega okolja, moramo načrtovati in delati sistematično. Glede na naravo dejavnosti knjižnice se ta lahko poveže s katerimkoli zavodom ali organizacijo iz lokalnega okolja in širše, ki nagovarja uporabniško skupino mladostnikov. Pri tem je pomemben vzajemen interes in motivacija po sodelovanju med zaposlenim v knjižnici in osebo iz druge organizacije ter podpora kolektiva knjižnice.

Generacije mladih se spreminjajo in tudi mladostniki iste generacije so si med seboj različni. Posledično izsledki raziskave odražajo le trenutno stanje želja in potreb mladostnikov z območja, ki ga pokriva Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka, in še to le tistih, ki so se odločili za udeležbo v fokusnih skupinah. Rezultati nam lahko služijo zgolj kot grob okvir za lažjo predstavo, kje in kako začeti z delom, v nadaljevanju pa si bo potrebno sproti prizadevati za redno pridobivanje povratnih informacij s strani mladostnikov in slediti spremembam.

Izsledki raziskave bodo osnova za načrtovanje prostorov in storitev za mladostnike v Knjižnici Ivana Tavčarja Škofja Loka. Raziskava je omejena na območje občin Škofja Loka, Železniki, Gorenja vas - Poljane in Žiri ter na uporabniško skupino mladostnikov. Želje in potrebe se v vsakem lokalnem okolju razlikujejo, zato mora vsaka knjižnica raziskati želje in potrebe uporabnikov svojega lokalnega okolja. Izsledki raziskave so lahko uporabni le kot iztočnica za nadaljnje raziskovanje področja dela z mladostniki v drugih lokalnih okoljih.

6 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Agosto, D. (2007). Why do teens use libraries? Results of a public library use survey. *Public Libraries*, 46(3), 55–62. <https://libraryalleggra.wordpress.com/wp-content/uploads/2016/05/why-do-teens-use-libraries.pdf>
- Ambrožič, J. (2023). *Mladi in uporaba storitev splošne knjižnice: primer Mestne knjižnice Grosuplje – Enote Ivančna Gorica* [Pisna naloga za bibliotekarski izpit]. Mestna knjižnica Grosuplje. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-JP22QW31>
- Aupič M., Brenčič, P., Fras Popovič, S., Lesjak, B., Podbrežnik Vukmir, B., Vilar, P., Vodeb, G. in Zdravje, A. (2018). *Doseganje razvojnih usmeritev Standardov za splošne knjižnice veljavnih v obdobju 2005–2017: raziskava*. Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Banjac, M. (2020). *Uvod v kvalitativne metode zbiranja podatkov: opazovanje, intervju in fokusna skupina*. Fakulteta za družbene vede, Založba FDV. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-4XI7N4N1>
- Case studies: real-world examples of how libraries are re-envisioning teen services*. (2017). Young Adult Library Services Association. https://www.ala.org/sites/default/files/yalsa/content/2017%20YALSA_Case_Studies_FINAL.pdf
- Connaway, L. S. in Radford, M. L. (2017). *Research methods in library and information science* (6. prenovljena izd.). Libraries Unlimited.
- Emese, C. Z. (2016). The Z generation. *Acta Technologica Dubnicae*, 6(2), 63–76. <https://doi.org/10.1515/atd-2016-0012>
- Gregorič, E. (2024). *Razvoj storitev za povečanje obiska mladostnikov v Mestni knjižnici Izola* [Pisna naloga za bibliotekarski izpit]. Mestna knjižnica Izola. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-UR1J6J32>
- IFLA - Smernice za knjižnične storitve za mladostnike*. (2022). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. https://www.zbds-zveza.si/wp-content/uploads/publikacije/IFLA_mladostnike.pdf
- Knjižnica Ivana Tavčarja Škofja Loka. (2021). *Strateški načrt Knjižnice Ivana Tavčarja Škofja Loka: 2021–2026*. https://www.knjiznica-skofjaloka.si/wp-content/uploads/2021/03/Strateski_nacrt_KIT_2021_final_posamezno_mini.pdf

- Kreslin Rauter, J. (2023). *Knjižne čajanke za mlade kot spodbuda za branje in kakovostno preživljanje prostega časa: primer Knjižnice Gornja Radgona* [Pisna naloga za bibliotekarski izpit]. Javni zavod Knjižnica Gornja Radgona.
<https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-T3XLSMYI>
- Miklavc, M. (2023). *Knjižnične storitve za mladostnike v Koroški osrednji knjižnici: spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture* [Pisna naloga za bibliotekarski izpit]. Koroška osrednja knjižnica Dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem.
<https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-2E18I12W>
- Ornstein, E. in Reid, P. H. (2022). Talk to them like they're people: a cross-cultural comparison of teen-centred approaches in public library services. *Journal of Librarianship and Information Science*, 54(3), 451–468.
<https://doi.org/10.1177/09610006211020090>
- Planko, M. (2021). Bralne navade generacije Z: primer uporabnikov knjižnice Srednje zdravstvene in kozmetične šole Celje. *Knjižnica*, 65(1-2), 79–110.
- Resman, S. (2010). *Da bodo še naprej obiskovali knjižnico: Oddelek za mladostnike v MKL*. Mestna knjižnica Ljubljana. https://www.mklj.si/wp-content/uploads/2021/04/Oddelek_za_mladostnike_v_MKL.pdf
- Smernice za mlade v MKL: z mladimi ustvarjalno in izobraževalno povezana MKL*. (2016). Mestna knjižnica Ljubljana. https://www.mklj.si/wp-content/uploads/2021/04/Smernice_za_mlade_v_MKL_z_naslovnico.pdf
- Strategija razvoja slovenskih splošnih knjižnic 2022–2027*. (2022). Združenje splošnih knjižnic.
- Strokovna priporočila in standardi za splošne knjižnice: (za obdobje 2018–2028)*. (2018). Nacionalni svet za knjižnično dejavnost.
- Tanzi, K. (2021). Teens in the driver's seat: a user-shaped experience at the middle country public library. *Young Adult Library Services*, 19 (2), 27–31.
<http://yalsjournal.ala.org/vol-19-no-2-winter-2021/page-27>
- Teen programming guidelines*. (2015). Young Adult Library Services Association.
https://www.ala.org/sites/default/files/yalsa/content/TeenProgramingGuidelines_2015_FINAL.pdf
- Žbogar, A. (2014). Literarno branje in mladostniki. V A. Žbogar (ur.), *Recepcija slovenske književnosti* (str. 551–557). Znanstvena založba Filozofske fakultete.
<https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/33-Zbogar.pdf>

Priloga 1: Okvirni načrt izvedbe fokusnih skupin z mladostniki

Čas izvedbe: 2 uri

Pripomočki: prigrizke, velike plakate, velike flomastre, DIXIT kartice, sproščen prijateljski odnos

Potek izvedbe:

1. **Sproščen klepet (5 min)**
2. **Uvodni nagovor – predstavitev sodelujočih, potek in namen raziskave (5 min)**
3. **Debata ob uporabi družabne igre - DIXIT kartic (10 min)**

Mladostniki izberejo kartice, ki jim spomnijo na oziroma jim predstavljajo:

- eno (ali več) dobro izkušnjo s knjižnico,
- eno (ali več) odbito ideja glede knjižnice (v zvezi z dogajanjem/storitvami, ki jih ponuja)
- spodbujamo razmislek izven okvirjev.

Želimo razbiti mit, da je knjižnica namenjena zgolj izposoji knjig. Mladostnikom skozi to aktivnost ali po izvedbi poskusimo razširiti predstavo pomena knjižnice in kaj lahko vse ponuja.

4. **PROSTOR (30 min)**

Navodila: Zamislite si svojo **idealno knjižnico**, namenjeno vam. Kje in kakšni bi bili prostori? Poleg odraslih/otrok/ločeno od ostalih? Kako bi izgledali - stene, barve, osvetlitev?

Kakšno opremo vsebujejo? Kje stoji oprema? Kakšni so stoli/mize - za koliko ljudi? Kakšne so luči? Katero tehnologijo vsebujejo in drugo?

Naloga: Narišite svojo idealno knjižnico – prostori, oprema – podrobno razložite, kaj se kje dogaja, komu in čemu je prostor namenjen?

Okvirna vprašanja za debato:

- Kje se zadržujete, kaj tam počnete? Kaj se kje dogaja?
- Kje se zadržujete v Škofji Loki, ko morate recimo počakati na naslednjo obveznost/med prostimi urami ali ko čakate na bus/dejt?
- Kaj vam je v obstoječi knjižnici všeč? Kako bi lahko spremenili že obstoječe prostore, da bi bili boljši? Komu bi bili namenjeni?

5. **DOGAJANJE (30 min)**

Okvirna vprašanja za debato:

- Zakaj menite, da mladi knjižnice ne obiskujejo?
- Kaj bi se moralo dogajati, da bi se odločili za obisk?
- Kdaj bi se moralo to dogajati oziroma katere dneve/ure bi se najlažje udeležili dejavnosti? Med počitnicami, med vikendi, med tednom popoldan – po pouku/zvečer?
- Katerih dogodkov/delavnic/tečajev bi se udeležili?
- Je kakšna večšina, ki jo bi radi usvojili in bi vam knjižnica lahko pri tem pomagala?
- Bi tudi vi soustvarjali kakšno aktivnost/dogodek/razstavo...?
- Ali ste aktivni v kakšnem društvu/klubu in vidite kakšno potencialno sodelovanje s knjižnico?

(Potencialna) naloga: Splanirajte en dogodek/delavnico/aktivnost za mladostnike – kdaj se dogaja, kje se dogaja, komu je namenjen, kako je okrašeno, kaj potrebujete za izvedbo, opišite dogajanje.

6. KOMUNIKACIJA (30 min)

Okvirna vprašanja za debato:

- Kje bi iskali informacije o knjižnici? O tem kaj nudi in kaj se tam dogaja?
- Kje izveste informacije o dogajanju – koncerti/žuri/delavnice/tečaji..? Povejte konkretne primere.
- Ali imate v šoli kakšno mesto za plakate? Si jih preberete?
- Naredimo en res hud dogodek in želimo povabiti mlade – kako vas dosežemo?
- Kaj vas prepriča za udeležbo? Kaj vas prepriča v objavah na socialnih omrežjih? Kdo mislite, da dela te objave? Kakšna je vsebina objav? Ali dejansko preberete, kaj piše pod sliko?
- Kaj je bolj učinkovito – opis/video/slika/slika ali video z opisom?
- Ali greste na dogodke sami ali s prijatelji? Ali je bolj važno, kaj se dogaja ali s kom greš?

(Potencialna) naloga: Naredite promocijo svojega dogodek, ki ste si ga zastavili pri prejšnji nalogi – če bo, kakšen bo plakat/letak in kje bo obešen oziroma objavljen, oblikujte objave na socialnih omrežjih. Kakšne so, na katerih profilih bi objavili, kakšna je vsebina, kako bi privabili vrstnike? Narišite, napišite.

7. ZAKLJUČEK (5-10 min)

Zaokrožimo ugotovitve in mladostnike povprašamo po občutkih - npr. kako se vam je zdela delavnica, kaj vam je bilo všeč, kaj ne? Odvisno od poteka srečanja.

Družabne igre za izposajo.

Radi bi analogno ocenjevali knjige, da od svojih vrstnikov dobijo povratno informacijo— da ob obisku knjižnice pogledajo, kaj njihovi vrstniki menijo o določeni knjigi (ocenjevanje z zvezdicam oziroma s kratkimi komentarji o knjigi).

DOGODKI: Kuharske urice, noč v knjižnici - hrana, skrivalnice, lov na knjige (iskanje naslovov, platnic), kvizi, predavanja o živalih, risanje s 3D svinčniki, delo s 3D printerji, izmenjavalnica knjig.

DELAVNICE: Naredi svojo družabno igro, naredi svojo knjižno platnico, delavnice z glino, pletenje las, poustvarjanje doživljaja iz knjige s pomočjo lego kock.

KDAJ: med počitnicami, ob petkih, med tednom takoj po šoli (cca 15ih) ali zvečer (cca 18ih).

SODELOVALI BI PRI:

- snemanju pravljič za mlajše otroke.
- poslikavanju, dekoriranju knjižničnih prostorov (stene/tla/druga dekoracija).
- pomoči mlajšim pri branju oziroma učenju.

Vse storitve in dogajanje mora imeti čim manj vzporednic s šolo (način izvedbe, odnos odraslih).

KOMUNIKACIJA

V nasprotju s splošnim prepričanjem veliko mlajših mladostnikov nima svojih telefonov oziroma nima socialnih omrežij.

Nekateri imajo socialna omrežja, ampak za dogodke običajno izvejo od staršev (mami) ali od prijateljev. Bolj jih prepriča, če izvejo od prijatelja in tudi udeležba je odvisna od udeležbe prijatelja.

Bralnih klubov se ne bi udeleževali, tudi če bi jim bila izbrana knjiga všeč.

DRUGE UGOTOVITVE

Mladostniki se dobro počutijo v knjižnici. Imajo lepe spomine iz otroštva.

Ne upajo knjižničarjem povedati, da jim predlagana knjiga ni bila všeč.

Knjige izbirajo glede na piktograme.

Mladostniki, ki so jim starši veliko brali v otroštvu, zdaj tudi sami posegajo po knjigah.

Česa šola ne nauči pa bi se radi naučili? Prva pomoč ali kako se zavarovat pred krajo (na internetu). Tudi če bi knjižnica organizirali delavnico o tem, se po vsej verjetnosti ne bi udeležili. Razen, če bi šel tudi prijatelj.

Veliko stvari, ki so nam zaposlenim samoumevne, njim niso – npr. da so tematski kovčki namenjeni izposoji.

Zakaj vi oziroma vaši vrstniki ne hodijo v knjižnico?

Ker so jim bolj pomembni telefoni.

Ni časa - veliko izven šolskih dejavnosti.

Ker vidijo knjižnico sam kot prostor za izposajo knjig; tiste knjige, ki jih oni berejo, jih imajo doma ali jih ima prijatelj/ica in si izposodi od nje/ga.

Ker ne berejo.

Ideje 'izven okvirjev'

Živali v knjižnici, branje živalim, nastopanje pred živalmi kot trening za odpravo treme.

Zapiranje otrok dokler se ne naučijo brati.

V knjižnici je na voljo hrana – npr. pekarna s prigrizki.

Akcije za promocijo branja - nagrada hrana.

Velika vrteča knjiga – izpostavljanje knjig meseca.

'Rage room' – soba za sproščanje.

Priloga 3: Poročilo fokusne skupine 2 (10 mladostnikov starih 13–14 let)

PROSTOR IN OPREMA

Potrebujejo prostor za druženje oziroma čakanje na popoldanske aktivnosti.

Imeli bi udobno sobo za druženje, prilagojeno njim – notri bi morala biti tehnologija (npr. nintendo), hladilnik, vreče za sedenje, avtomat za hrano .

Jajčki za sedenje – da se počutiš umaknjeno, izolirano, ko bereš (udobni stoli za branje, zaprti s treh strani, ki nudijo zasebnost).

Kavarna s hrano.

Prostor, kjer je dovoljeno jesti in piti.

Udobni kotički z ambientalnimi lučkami za branje, sprostitev.

Mize za druženje, sodelovanje, delo – mize za 2-4 osebe.

Stalne tematske sobe – fantazijska soba, ljubezenska soba, Harry Potter soba...

Začasna tematska soba, kjer se periodično menja tema, odvisno od tega kar je ta čas aktualno branje.

Soba, ki združuje branje in gibanje – tekalne steze.

Kotiček z vrečami za sedenje.

Gaming room (TV/projektor) z udobnimi stoli/kavčem in zbirko knjig, ki so bile podlaga za igrice, na tleh preproga (Mario gobica), poudarek na udobju .

Mize z računalniki.

Okoli knjižnice drevesa, narava.

Svetli prostori, dnevna svetloba.

Ločen krožni pult za vračanje in izposajo.

Knjigomat.

VR soba.

Tematski WC – npr. Narnija ('vrata od omare').

Skrivna soba – 'potegneš ven knjigo in se odprejo vrata'.

Zvočno izolirana soba kot studio za snemanje glasbe.

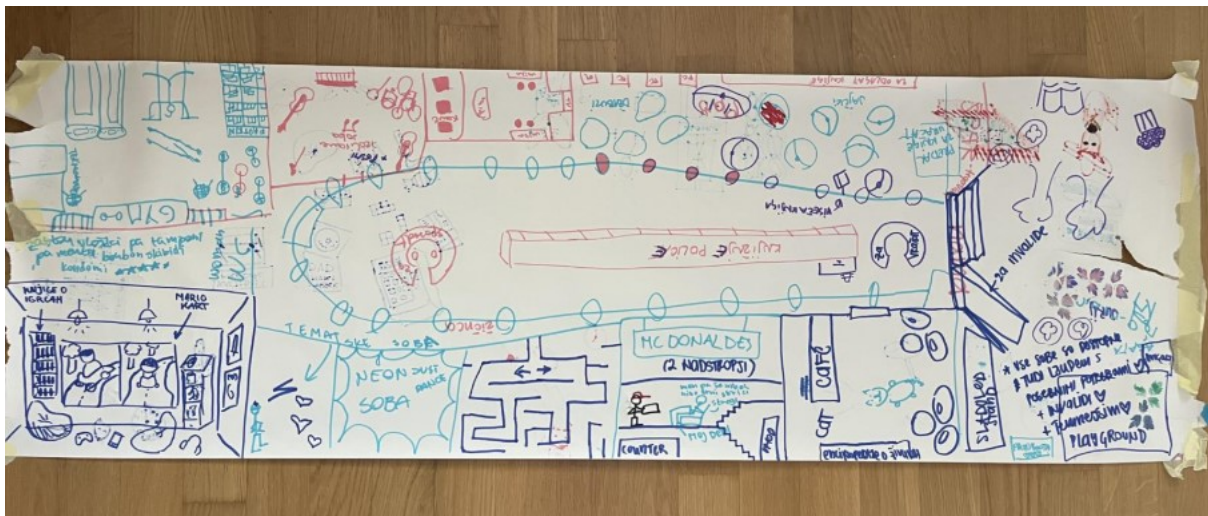
Udobna soba za branje s kavčem.

V različnih sobah se zahteva različni nivo tišine/glasnost – to je prikazano na vratih z določenimi nivoji/znaki.

Mladostniki so opozorili na inkluzijo - da mora biti knjižnica dostopna za vse (klančina za invalide itd.).

Senzorična soba za sproščanje.

Izris idealne knjižnice fokusne skupine 2:

STORITVE, DOGAJANJE IN SODELOVANJE

Na voljo morajo biti romantični, fantazijski in kriminalni romani ter stripi.

Na voljo družabne igre.

Poletni izziv in vreče presenečenja.

DOGODKI: Skavenger hunt po knjižnici, natečaj - zasnuj skladbo/pesem po knjigi, tekmovanje v igranju igrice (npr. Nintendo), Murder mystery igra, barvanje sten knjižnice, noč v knjižnici, Tinder v živo z določenim starostnim razponom, predstavitev različnih društev, potopisi, izziv – izposodi si knjigo in skuhaj nekaj po receptu iz knjige, Open-mic večer v kavarni.

DELAVNICE: Barvanje čevljev ali drugih oblačil (vsak prinese kar bi pobarval, knjižnica zrihta barve), delavnice z živalmi, kuharske delavnice.

Knjižnega kluba bi se udeležili le skupaj s prijatelji.

Na aktivnosti ne hodijo sami - včasih z družino, najraje s prijatelji.

Ni potrebno, da se knjižnica zapre za njihove aktivnosti, dovolj bi bila soba zanje.

Želijo, da na njihovih dogodkih ni prisotnih mlajših otrok.

KDAJ: Petek popoldan/zvečer – med 17-18ih ali med počitnicami.

SODELOVALI BI PRI:

- branju pravljic otrokom,
- poslikavi in dekoraciji knjižnice.

KOMUNIKACIJA

Za dogodke večinoma izvejo od staršev (mami) ali od prijateljev.

Dogodke opazijo na plakatnih mestih v šoli ali plakatih na plakatnih mestih, kjer hodijo v šolo/iz šole.

DRUGE UGOTOVITVE

Mladostniki se dobro počutijo v knjižnici. Imajo lepe spomine iz otroštva.

Zakaj vi oziroma vaši vrstniki ne hodijo v knjižnico?

Preveč zaposleni z igrkami.

Ker jim je bedna.

Ideje 'izven okvirjev'

Želijo si igrivosti in udobnosti prostorov, ki jih spominjajo na otroštvo (pravljica soba, igrala, plezala...) - le da je prilagojeno njim - mreže, blazine...

Velik fizični labirint v knjižnici, ki te pripelje do zelene knjige z izbiranjem poti (ljubezenska ali fantazijska, izbereš in greš v zeleno smer...)

Interaktivne komore za učenje, ki te zaklenejo notri in te pred zelenim odhodom izprašajo določeno snov. Če ne znaš, vrata ostanejo zaklenjena.

Knjižnica-Wolt – dostava knjige iz knjižnice v kavarno (kaže na njihovo linijo najmanjšega odpora).

Kavarna z živalmi – večkrat poudarjene živali (mačke, ribice...) – npr. Cat caffee.

Fitnes znotraj knjižnice.

Rage room za razbijanje stvari.

Priloga 4: Poročilo fokusne skupine 3 (5 mladostnikov starih 15–16 let)

PROSTOR IN OPREMA

Premični, udobni 'lupinca' stoli, ki ti nudijo delno 'izolacijo' od drugih.

Udobni kotički za eno ali več oseb, kavči za druženje ter branje.

Prisotnost živali - akvarij z ribami.

Všeč so jim prostori, ki ti nudijo kotiček, ampak da je ta v prostoru, kjer ni stroge tišine

Čim več rastlin.

Police s knjigami.

Prava mera urejenosti in sproščenosti, prisotnost barv, tudi kakšne nepravilne oblike.

Soba za glasbo in soba za filme.

Zvočno izoliran prostor kot studio – snemalna oprema, da lahko posnameš glasbo ali da uporabiš sobo za vaje ali za inštrukcije glasbe.

Oprema za digitalno risanje, oblikovanje – npr. tablice za risanje.

Kopirni stroj na voljo po neki dostopni ceni (ne tržni ceni – da strošek vključuje le amortizacijo stroja in strošek materiala).

Prostor, kjer je dovoljeno jesti in piti s kavomati in drugimi avtomati s prigrizki.

Prostor (dvorana) za predavanja, nastope, predstave.

Stopnice (z blazinami) - uporabno za predavanja, koncerte, po drugi strani pa za druženje s prijatelji, za branje...

Velika skupna miza za druženje ali skupinsko delo.

Prostori za učenje z ne preveč udobnimi stoli, da se lahko skoncentriraš.

Mize na samem za delo in mize z računalniki.

Miza obkrožena s knjigami, da si 'skrit med policami'.

Oblazinjene klopce ob straneh.

Premične vreče za sedenje.

Vtičnice za polnjenje.

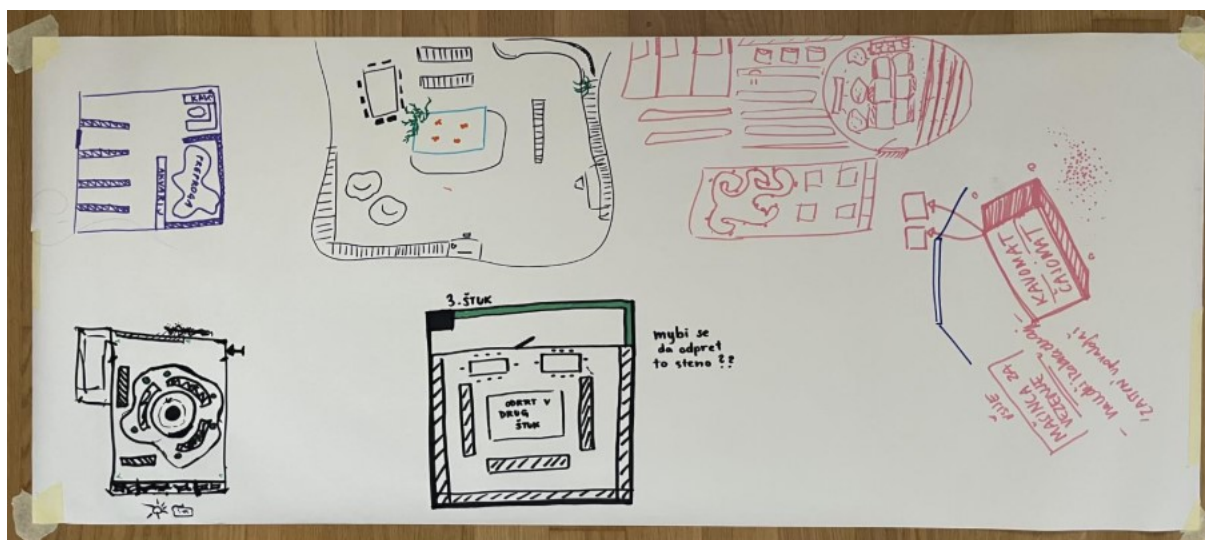
Velika odbita miza nepravilne oblike.

Omarice za spravlanje stvari (na ključ).

V skupnih prostorih zeželeno, da ni stroge tišine.

Zelo pomembno, da so svetli prostori (zaželena dnevna svetloba).

Izris idealne knjižnice fokusne skupine 3:

STORITVE, DOGAJANJE IN SODELOVANJE

Na voljo mange in fantazijski romani.

Interaktiven analogen seznam s knjigami po različnih žanrih, da ga mladi pogledajo, vpišejo prebrano knjigo in dodajo kratek komentar, zakaj jim je bila všeč, da lahko ostali preberejo in si pomagajo pri odločitvi. Da ni 'strokovna' ocena, ampak njihova.

Škatla s predlogi z avtonomijo – da bi npr. knjižnica dala določen znesek denarja za knjige po izbiri članov knjižnice – ta mesec npr. izbiramo angleške knjige in se mladostniki glasujejo, kaj naj knjižnica nabavi.

Družabne igre v knjižnici - ne samo preproste kot je Človek ne jezi se, ampak še kakšne bolj zahtevne, zanimive (Catan ipd.)

DOGODKI: Movie night-i, kino pod zvezdami (vsak petek zvečer), DnD srečanja, večeri družabnih iger, Murder-mystery night, drugi tematski večeri, potopisi, izmenjevalnica knjig, kino nad mestom, natečaj za knjižnično majico/poezijo/kazalke, večer anonimnih pisateljev/pesnikov (prineseš svoje delo, daš v žreb, žrebaš eno drugo in jo prebereš/interpretiraš – veliko ljudi piše, ampak ne objavljajo, ker ne upajo).

Mnenje o bralnih klubih: 'V bralnih klubih so samo starejši in knjige so zelo resne; če je organizirano, rata vedno preveč resno (časovni ultimati in določene knjige).'

Ali bi imeli svoj bralni klub, poljubne knjige? 'Ne, še ena obveznost, ni časa.'

DELAVNICE: ročna dela – kar se je težko naučiti sam preko interneta in je lažje, če ti nekdo pokaže in svetuje– npr. kvačkanje, pletenje, izdelovanje unikatnih knjižnih kazalk, platnice za knjigo.

KDAJ: Petki, vikendi in počitnice – v času 'mrtvih con' – ko ni še veliko dela za šolo in ko se drugje ne dogaja veliko – začetek šolskega leta, januar, februar.

Predlagali možnost, da izbirajo datum in uro srečanja – da se zbira na dogodek in ko se zbere določeno število ljudi, se izvede.

Dogodkov se udeležujejo s prijatelji: 'če gre prijatelj grem, če ne, ne.'

Želijo, da so dogodki le za njih 13+, brez mlajših otrok.

KOMUNIKACIJA

Za dogodke izvejo od plakatov v šoli, na mestih, kjer se zadržujejo v času šole ali po šoli (pekarna itd.), preko e-asistenta, od staršev (mami), preko socialnih omrežij (Instagram in TikTok).

Preko socialnih omrežij jih bomo dosegli le, če bojo objave dovolj atraktivne (predvsem kratki zanimivi ali smešni videi), da jih bojo pripravljeni deliti s prijatelji.

DRUGE UGOTOVITVE

Mladostniki posegajo po literaturi v angleškem jeziku.

Zakaj vi oziroma vaši vrstniki ne hodijo v knjižnico?

Ne marajo branja.

Večina bere v angleščini, v knjižnici pa je premajhna izbira romanov v angleščini – zato jih kupijo sami ali izposodijo od prijatelja.

Ali se prijatelji kdaj pogovarjate glede potencialna knjižnice?

Ko se je iskal kakšen prostor za nastop.

Ko se nismo imeli 'kam dat' ob čakanju na popoldansko aktivnost.

Priloga 5: Poročilo fokusne skupine 4 (6 mladostnikov starih 16–18 let)

PROSTOR IN OPREMA

Knjižnica kot prostor za druženje, branje, dobro počutje.

Da se ne zahteva stroge tišine.

Vreče za sedenje.

Prostor, kjer je dovoljeno jesti in piti.

Mizica za druženje – kavna mizica za cca 6 ljudi.

INTERAKTIVNA STENA - Chalk stena z magnetno podlago – (npr.: "nariši počutje s slonom, napiši najljubši citat").

Filmska soba z velikim krožnim rdečim kavčem.

Game room – igralna soba (z igralno konzolo).

VR soba.

Glasbena soba z gramofonom.

Prostori, kjer se zahteva tišina (npr. študijske sobe), ločeni od drugih prostorov – za eno, največ 2 osebi.

Predavalnica.

Sejna soba za manjše skupine z 'white boardom'.

Prostori in oprema naj bojo prilagodljiva – premična tabla, vreče za sedenje, mize, stoli – vse modularno, da si lahko vsaka skupina prostor prilagodi glede na namen.

Na vratih prostorov bi označili kakšen nivo glasnosti se zahteva v prostoru.

Udobni stoli, ki ti nudijo delno izolacijo; 'da se 'zabubiš'.

Prostor, ki nudi domačnost, ne preveč moderno (belo, veliko stekla, sterilno), želijo barve, ampak ne kičasto; vseč, da so po stenah ilustracije.

Rumena jih spominja na šolo.

Svetli urejeni prostori, naravna svetloba.

Steza za hojo/tek – združitev gibanja in branja.

Izris idealne knjižnice fokusne skupine 4:

STORITVE, DOGAJANJE IN SODELOVANJE

Za izposajo fantazijski in kriminalni romani.

Tiskanje po dostopni ceni (ne po tržni ceni).

Naročnina na Chat GPT Premium – dostop v knjižnici.

DOGODKI: Večeri družabnih iger, socialne družabne igre – npr. Morilec, tematski večeri – murder mystery, mini fantazijske konvencije, izmenjevalnica knjig, 'open mic' večer, tematski glasbeni večeri.

Udeležili bi se skupaj s prijateljem.

Bralni klubi jim predstavljajo pritisk – še ena dodatna obveznost z ultimatom – imajo dovolj drugih obveznosti v šoli. Tudi če bi sami lahko izbrali in organizirali po svoje, ne vidijo potenciala za udeležbo.

DELAVNICE: Ustvarjalne delavnice – štrikanje, klekljanje, delanje/barvanje sveč, barvanje stekla, okrasitev prenosnega računalnika/telefona, ovijanje kabla za polnjenje telefona, barvanje oblačil, slikanje z Bob Ross-om...

Pri delavnicah je poudarek na veščinah, ki jih ne morejo enostavno usvoji preko Youtube-a ali drugih vsebin in je zanje potreben material, ki ni vsakdanji (npr. barvice ipd.) - material, ki ga ne ko kupoval vsak zase (npr. komplet barv za stekla).

Predlagali so interaktivni Pintarest board knjižnice – da mladostniki pošljejo ideje, kaj bi izdelovali in vsečkajo predloge drugih - ko se jih nabere npr. 10 se organizira izdelovanje.

KDAJ: Petek zvečer, od 18. do 20. ure.

SODELOVALI BI PRI:

- barvanju sten,

- interaktivnih kotičkih (stene),
- zanimivih natečajih,
- urah pravljič (dijakinja srednje vzgojiteljske šole).

Nekateri bi sodelovali pri deljenju določene veščine – da oni izvedejo delavnico, knjižničar pomaga z organizacijo in priskrbi material.

Da bi bili mladostniki pripravljeni dajati predloge, bi se morali počutiti kot del skupnosti/del knjižnice (čutiti pripadnost) – želeli bi imeti vpogled v ideje drugih, da bi lahko dodajali/podprli predloge... (povezava do neke interaktivne platforme).

KOMUNIKACIJA

Pregled dogajanja za mladostnike bi bilo smiselno objaviti na spletni strani, sprotno dogajanje pa na socialnih omrežjih – npr. Instagram in Tik tok, ki imata potencial za hitro deljenje dogajanja s prijatelji.

Pritegnejo jih zabavni kratki videi – reel-i ali lepo oblikovane slike/plakati s podrobnim opisom v vsebini objave.

Kako bi morala objava izgledati? Slika kot lepo oblikovan plakat z glavnimi informacijami, podrobne informacije pa v opisu objave – s sliko pritegneš, z opisom informiraš.

Predlagajo pomoč promocije Kluba Škofjeloških študentov.

Najbolj jih pritegne osebno vabilo.

Premišljen dobro oblikovani plakati po meri mladostnikov v prostorih, kjer se zadržujejo (KŠŠ, šola).

Predlagajo prijave na določene aktivnosti, tako da pustijo kontakt in ko se jih nabere dovolj, knjižničar organizira; lahko prijave tudi preko spleta/ali da pošljejo na SMS prijavo.

Kaj predlagate knjižnici? Kje naj začne? 'Poskusiš, povabiš, promoviraš in nekaj ljudi pride. Tiste ljudi navdušiš, slikaš, deliš, da pokažeš svetu, kako je bilo in s tem pritegneš nove. Večkrat ponoviš neko zadevo. Pomembna je neka perioda – da se že vnaprej ve ob kateri uri, katere dneve potekajo srečanja. Tako se nabere neka ustaljena skupina, v kateri mladi sami dajejo pobudo, aktivno sodelujejo in se soodločajo o dogajanju.'

DRUGE UGOTOVITVE

Želijo si igrivosti in udobnosti prostorov, ki jih spominjajo na otroštvo (pravljica soba, igrala, plezala...) - le da je prilagojeno njim - mreže, blazine...

KŠŠ ponudil možnost za kritje stroškov materiala in izvedbo aktivnosti namenjene srednješolcem in študentom.

Ideje 'izven okvirjev'

Rage room – prostor za sproščanje frustracije.

Priloga 6: Okvirna vprašanja za izvedbo intervjuja z mladinskimi knjižničarji v splošnih knjižnicah

PROSTOR IN OPREMA

Ali imate poseben prostor namenjen le mladostnikom? Ali menite, da bi morala imeti knjižnica ločen prostor namenjen le njim?

Kje se običajno zadržujejo in kaj tam počnejo?

Kakšno opremo jim nudi knjižnica in ali jo koristijo? Ali kdaj omenijo, da kaj pogrešajo in kaj?

Ali se soočate s kakšnimi nevšečnostimi ob obisku mladostnikov (npr. vandalizem, nemir) in kako jih rešujete?

Ali zahtevate v prostorih knjižnice strogo tišino? Če ja, v katerih prostorih? Kje ne?

STORITVE ZA MLADOSTNIKE

Kakšna je izposoja knjig pri mladostnikih? Ali berejo za užitek ali le nujno šolsko branje? Kako pomembna se vam zdi kakovost zbirke za mladostnike in usposobljenost kadra za svetovanje?

Katere dejavnosti – dogodki, tečaji, delavnice - vaša knjižnica pripravlja za mladostnike? Kakšen je obisk? Ali si jih izmislite sami ali pride ideja z njihove strani? Od kje pridobivate ideje?

Ali se vam zdi, da izvajanje tovrstnih dogodkov/delavnic (umetniške, glasbene, tehnološke) spodbuja mladostnike k obisku knjižnice?

Ali tudi pri vas zaznavate upad obiska mladostnikov in če ja, zakaj je temu tako (kaj menite vi in njihovi vrstniki)?

VLOGA ZAPOSLENIH

Kaj se vam zdi pomembno pri odnosu in delu zaposlenih z mladostniki?

KOMUNIKACIJA

Na kakšen način dosežete mladostnike za promocijo dogodkov in storitev knjižnice? Ali preko socialnih omrežij/preko spletne strain/promocije v prostorih knjižnice - plakati, letaki/prostorih v katerih se oni zadržujejo (šola, klubi)/osebni prestop/drugo. Kaj se vam zdi najbolj učinkovito?

VKLJUČEVANJE MLADOSTNIKOV

Ali mladostnike vključujete v sooblikovanje aktivnosti in storitve knjižnice? Npr. da sami dajo pobudo za aktivnost/sami izvajajo aktivnosti ali dogodke in ste jim vi le podpora pri izvedbi.

Na kakšen način menite, da bi jih lahko vključevali?

SODELOVANJE Z DRUGIMI ORGANIZACIJAMI

Ali sodelujete tudi z drugimi zavodi ali organizacijami v lokalnem okolju pri izvajanju storitev/aktivnosti za mladostnike? Če ja, s katerimi in kako? Ali se vam to sodelovanje zdi pomembno in zakaj?

Priloga 7: Intervju z mladinskim knjižničarjem A, zaposlenim v splošni knjižnici 1

Knjižničar A se že več let ukvarja s storitvami za otroke in mlade – bibliopedagoške ure, ure pravljic, počitniške akcije za promocijo branja itd.

PROSTOR IN OPREMA

Čitalnica - ločen prostor z mizami in stoli, kjer lahko uporabniki in člani v miru študirajo (višja zasedenost v času mature/izpitnega obdobja itd.) in izpolnjujejo šolske obveznosti, ampak je slabo obiskan. Čitalnica je hkrati prostor za domoznansko zbirko.

Imajo deloma izoliran kotiček ob oknih, osvetljen, s kavčem, ki je najbolj obiskan. Tam se mladostniki večino časa zadržujejo. Imajo tudi druge manjše kotičke po knjižnici (v skladu s prostorsko zmogljivostjo) z mizami in različnimi sedišči (stoli, klopca). Uporabniška mesta (mize za delo) imajo ob oknih in so 'pregrajena' z rastlinami.

Nimajo ločenega prostora za mladostnike.

Igroteka in glasbeni kotiček - vidijo možnosti za izboljšave, če bi bil posluh za financiranje.

Pove, da postajajo skladišče za knjige. Da je še vedno preveč poudarka na knjigah, namesto da bi se osredotočili na prostor.

STORITVE

Izposoja knjig – mladostniki od 15. leta dalje si pretežno izposojajo odraslo literaturo.

Za mladostnike se ne organizira izključno njim namenjenih dogodkov ali aktivnosti. Vabljeni so k sodelovanju pri mesečnih ugankah do konca osnovne šole (6.–9. razred), k akciji za počitniško promocijo branja za osnovne šole in starejše (od 15. leta dalje), ampak ne sodelujejo/se ne udeležujejo.

Sodelujejo v projektu Rastem s knjigo.

V sodelovanju z Gimnazijo in z bližnjo organizacijo, ki upravlja naravno znamenitost organizirajo mesečne literarne večere, tudi z naravoslovno tematiko, ampak se jih dijaki ne udeležujejo. Ni interesa.

'Ogromno knjig si izposojajo. Izposoja je. Obisk mladostnikov imamo. Oni vzamejo knjigo in jo odnesejo s sabo v svoj prostor v katerem se oni dobro počutijo. Na ta način pridemo k njim, ne oni k nam. To je najboljše kar lahko mi naredimo.'

'Oni imajo dovolj dogodkov in aktivnosti. Dvomim, da lahko mi konkuriramo vsemu temu. Moramo jim omogočiti izposajo in družaben prostor, da zapolnijo prosti čas – kotičke, kjer se lahko pogovarjajo, mogoče spišejo kakšno kavico. Mladostniki so že tako preobremenjeni iz drugega okolja.'

Mladostniki imajo veliko šolskih obveznosti in obšolskih dejavnosti.

V pristopu/delu z mladostniki (in otroki) se moramo odmakniti od šole in se posluževati igrifikacije.

VLOGA ZAPOSLENIH

'Če jim znaš ponuditi dobro vsebino, bojo prišli večkrat, ker vidijo, da je to nekaj dobrega za njih. Pomembno je, da jim ne daš kar prve knjige, ki jo imaš pri roki. Zelo pomembno je, da kot knjižničarji dobro opravljamo svojo primarno delo in dobro poznamo literaturo. Zdi se mi, da je to najbolj pomembno. Da smo res strokovnjaki na svojem področju in da jim nudimo tisto, kar oni rabijo.'

Pomembno, da smo strokovni, da jih znamo priporočati dobro knjigo, da bojo zapolnili čas med raznoraznimi popoldanskimi aktivnostmi kot nadomestilo ekranom.

Informacijski strokovnjaki - da jim znamo pomagati iskati informacije po informacijskih virih, pomoč pri izvrševanju šolskih obveznosti – seminarji, pisne naloge.

Ljudje sploh ne vejo, kaj mi počnemo. Premalo je strokovnih člankov, naše reklame, kaj bibliotekar v bistvu počne. Vidijo le izposajo, drugo prav nič. Dejansko pa je to le en mali del vsega kar počnemo.

KOMUNIKACIJA

Svoje storitve in dogajanje oglašujejo v občinskem časopisu, na občinski spletni strani, občinskem radiu, na spletni strani knjižnice, socialnih omrežjih (Facebook) ter z letaki/plakati v prostorih knjižnice in na šolah. Mladostnikov ne dosežejo zares.

VKLJUČEVANJE MLADOSTNIKOV

Mladostnike vključujejo le posredno preko sodelovanj z drugimi organizacijami in zavodi, predvsem s srednjimi šolami.

Sodelovali so z lokalno medijsko in vzgojiteljsko srednjo šolo, jim na ta način dali možnost za pridobivanje praktičnih znanj (snemanje in montiranje videov, izvedba ur pravljič). Na ta način so mladostniki posredno (sicer neprostoovoljno, ampak kot del šolskih obveznosti) spoznavali storitve knjižnice. Posamezniki so na ta način delo knjižnice vzljubili do te mere, da so se odločili za prostovoljno sodelovanje še naprej (izvedba ur pravljič).

Težijo k tem, da bi dodatno sodelovali tudi z drugimi organizacijami kot so npr. taborniki. Da bi oni pripravili program, na ta način promovirali svojo dejavnost, knjižnica pa bi koordinirala dejavnosti. Da bi na tak način dosegli, da niso mladostniki zgolj obiskovalci, ampak, da oni pripravijo dejavnosti za otroke. Da mladostniki delajo za mlajše.

Mlade pritegneš z določenim namenom, da naredijo nekaj dobrega, recimo da pomagajo mlajšim. Če jim daš nek razlog, raje pridejo. Tako začutijo nek pomen, neko vrednosti.

DRUGE UGOTOVITVE

V kolektivu večkrat pride do izgube motivacije - preobremenjenost, slabe izkušnje starejših projektov (slab obisk, neuspeli projekti).

Knjižničar A izrazil pobudo za povezovanje mladinskih knjižničarjev - skupina (npr. na Facebook-u), srečanja, izmenjevanje dobrih praks.

Priloga 8: Intervju z mladinskim knjižničarjem B, zaposlenim v splošni knjižnici 2

PROSTOR IN OPREMA

Nimajo fizično ločenega prostora za mladostnike.

Vsaka starostna skupina ima vmes svoj kotiček, ki je navidezno ločen od drugega oddelka. Strokovno gradivo je na prehodu med oddelkoma P-M, oddelek z leposlovjem za mladince je deloma ločen, nato sledi stripoteka in nato oddelek za odrasle. Mladinci so tako bližje odraslemu oddelku kot mladinskemu. Navidezno je ločeno, ampak je možno prehajanje. Tudi odrasli posegajo po stripih. V kotičku za mladostnike so mize in vreče za sedenje.

Pohištvo (vreče, mize, stoli, tabureji) je premično, tako da se prestavlja iz oddelka na oddelek, kjer se potrebuje – glede na potrebo in namen.

Mladostniki uporabljajo predvsem večje mize za učenje (mize za 4-6 ljudi), študijska mesta (premične mize). Poslužujejo se inštrukcij na oddelku za odrasle.

Knjižnico dojemajo kot prostor za druženje. Velikokrat koristijo vreče za sedenje, uporabljajo svoje mobilne naprave in se pogovarjajo. V času lepe sezone imajo zunaj mize in stole, kjer se mladostniki zadržujejo - se učijo in družijo.

V času strogega študija (matura, izpiti...) se poslužujejo prostorov, kjer se zahteva tišina (čitalnica), drugače se poslužujejo družabnih prostorov namenjenih vsem, kjer se ne zahteva stroge tišine (zgolj zmerna kultura jakost).

Mladostniki se veliko zadržujejo v prostoru z naprednejšo tehnologijo (s 3D tiskalnikom, snemalnim studijem, 3D pisala, VR očala...).

V prireditvenem prostoru so razporedili enojne mize in stole ter nanje postavili odpisane družabne igre (karte, šah, didaktične igre, miselne igre...). V času počitnic so ves čas na voljo, saj opažajo vedno večjo potrebo po družabnih igrah.

Včasih so imeli problem, da so ljudje jedli in pili po celi knjižnici. Zdaj so vzpostavili en prostor ob avtomatih, kjer je dovoljeno jesti in piti.

Pomembno, da so otroški kotički ločeni od mladostnikov, saj večkrat nimajo odnosa do stvari (razmečejo igrače itd.).

STORITVE

Prevladuje izposoja za bralno značko in domače branje. Obstaja pa delež mladostnikov, ki veliko berejo tudi za užitek. Kakovost zbirke in usposobljenost kadra za svetovanje je zelo pomembna.

Večinoma so storitve in dejavnosti usmerjene v otroke, za mladostnike ne pripravljajo ločenih dejavnosti.

Poskusili so z bralnim klubom, ampak neuspešno. Ko so poskusili sodelovati s šolo, jo bila udeležba obvezna, ampak to ni bil cilj bralnega kluba. Tradicionalni pristopi kot je bralni klub se ne obnesejo več.

Do upada obiska knjižnice pride zato, ker se jih ne zadrži na prehodu iz otroštva v mladostništvo.

'Potrebno je sistematično in usmerjeno delati z otroki in načrtovati dejavnosti za malo starejše - tiste, ki izpadejo iz pravljčnih uric in dejavnosti za mlajše otroke. Ne moremo načrtovati aktivnosti le za mlajše otroke in potem šele za mladostnike, ker otroke na prehodu med 9. in 12. letom starosti izgubimo. V 4. razredu pride do upada branja in takrat jih je potrebno zadržati in vzgojiti v bralce.'

Izpostavi, da knjižnice morale težiti k temu, da knjižnice ne obiskujejo načrtno le vrtčevske skupine in nato šele učenci 7. razreda in nato šele dijaki 1. letnika, ampak tudi v vmesnem času - npr. Da bi knjižnico obiskale tudi skupine podaljšanega bivanja, knjižničarskega krožka in druge. S tem bi dosegli, da bi se otroci v knjižnici dobro počutili - prostor 'posvojili'.

Organizirajo tematske izobraževalne dneve, ampak se jih mladostniki ne udeležijo.

Organizirali so programersko delavnico, pri kateri so bili hitro zapolnjena mesta in bi jo lahko ponovili. Koncertov se mladostniki udeležijo, ampak spet ne v takem številu kot bi želeli.

Do idej pridejo sami in jih preizkušajo. Soočajo se s pomanjkljivim odzivom za sodelovanje s strani šol. Mladi se sami od sebe ne udeležijo niti npr. pogovornega večera z zelo priljubljenimi avtorji. Ideje za dejavnosti ne pridejo s strani mladostnikov.

Ugotavljajo, da mladostniki bolj potrebujejo prostor za druženje in učenje kot karkoli drugega.

VLOGA ZAPOSLENIH

Pomembna je strokovnost, ko predlagaš neko knjigo. Da mladostnik vidi, da ne blefiraš. Da poznaš literaturo za mladostnike in tako veš, kaj svetuješ. Da dobijo zaupanje in hkrati občutek, da so zaželeni, sprejeti, razumevani.

Pomembno je, da ko mladostniki kršijo pravila knjižnice, da ne nastopiš ostro, ampak da se lepo pomeniš z njimi.

Pomemben je tudi pogled in odnos do mladih.

Če nimaš želje po delu z mladimi, nimaš kaj iskati na mladinskem oddelku.

Knjižničar B poudari kadrovske podhranjenosti področja ter pomen povezovanja in sodelovanja bibliopedagogov s področja mladinskega knjižničarstva.

KOMUNIKACIJA

Mladostnike poskušajo doseči preko socialnih omrežij (Tik tok, Facebook, Instagram), osebno ter z letaki in plakati.

VKLJUČEVANJE MLADOSTNIKOV

Zastavljene aktivnosti in program ne izhajajo iz mladostnikov. Vedno je knjižnica tista, ki si zastavi in pripravi program ter ure dejavnosti.

SODELOVANJE Z DRUGIMI ORGANIZACIJAMI

Pomembno je sodelovanje s šolami, če so te dovzetne za sodelovanje.

Občasno sodelujejo z mladinskim centrom in jezikovno šolo.

Enkratno sodelovanje s PUM-O.

Vidijo potencial v sodelovanju s srednjimi šolami - z gimnazijo, oblikovno srednjo šolo, vzgojiteljsko srednjo šolo... Želijo si sodelovanje z glasbeno šolo, organizacijami, kjer se mladi zadržujejo (klubi, mladinski centri...), taborniki.

Priloga 9: Intervju z mladinskim knjižničarjem C, zaposlenim v splošni knjižnici 3

Večletne izkušnje z delom na mladinskem oddelku.

PROSTOR IN OPREMA

Nimajo prostora, ki bi bil posebej namenjen mladostnikom. Ločen imajo mladinski oddelek in odrasli oddelek ter čitalnico. Ni prostora, kjer bi se lahko dobila skupina in bila ločena od ostalih prostorov. Mladinski oddelek združuje vse od najmlajših vrtčevskih otrok do mladostnikov.

V čitalnici se mladostniki zadržujejo, ko se učijo in imajo delo na računalniku. V čitalnici se zahteva strogo tišino, kjer se uporabniki in člani učijo ter berejo, v drugih prostorih pa kulturno jakost.

Na mladinskem oddelku je kotiček, kjer se po šoli zadržujejo osnovnošolski otroci in se družijo. Tam je večja miza s klopjo in stoli. Srednješolcev na mladinskem oddelku običajno ni.

Imajo kotiček z avtomati, kjer se lahko uporabniki zadržujejo, spijejo kakav/kavico in kaj prigriznejo.

Mladostniki se pridejo v knjižnične prostore učiti ali se družiti.

Opažajo, da se veliko otrok in mladostnikov pride učiti v parih.

Imajo možnost izposoje družabnih iger, kar se obnese kot dobra praksa.

STORITVE ZA MLADOSTNIKE

Delež mladostnikov bere tudi za užitek. Srednješolci pretežno obiskujejo odrasli oddelek. Opažajo trend branja romanov v angleškem jeziku. V slovenščini berejo večinoma kar je nujno šolsko branje.

Za mladostnike organizirajo le bibliopedagoške dejavnosti v okviru projekta Rastem s knjigo.

Poudari pomen igrifikacije pri delu z vsemi starostnimi skupinami.

Organizirajo akcije za promocijo branja, ampak se jih mladostniki ne udeležujejo.

Ideje za dejavnosti dobijo sami, z izobraževanj ali s spleta. Idej ne pridobijo od mladostnikov samih.

Srednješolci so obremenjeni s šolskimi in obšolskimi obveznostmi.

'Udeležili bi se kakšnega konkretnega kvalitetnega tečaja (npr. tečaj fotografije, 3D tiskanja ...), ki bi bil po možnosti brezplačen in ob njim ugodnem času (npr. med počitnicami). Na ta način jih povežeš s prostotom, posredno vidijo kaj knjižnica lahko ponudi in jih tako kasneje privabiš, da pridejo kdaj tudi po knjigo.'

Zaenkrat še nimajo izkušenj, da bi kakšen od dogodkov/delavnic privabila mladostnike k obisku.

VLOGA ZAPOSLENIH

Če mladostniki kršijo pravila knjižnice, lepo opozorijo na kršitev knjižničnega reda. Niso imeli še hujših incidentov.

Poudari, da moraš biti odprte glave in zelo potrpežljiv. Da moraš razumeti, da imajo svoj način izražanja.

Vsak knjižničar, ki dela z mladimi, bi se moral udeležiti kakšnega izobraževanja o delu z mladimi.

Poudari pomen povezovanja knjižničarjev, ki se ukvarjajo z mladostniki, za medsebojno motiviranje in deljenje dobrih praks.

KOMUNIKACIJA

Mladostnike želijo doseči preko socialnih omrežij (Facebook, Instagram), preko spletne strani, lokalnega časopisa, s plakati in letaki v prostorih knjižnice. Komunicirajo s šolskimi knjižničarji in zaposlenimi s šol, s katerimi sodelujejo v projektu Rastem s knjigo.

VKLJUČEVANJE MLADOSTNIKOV

Mladostnikov ne vključujejo v sooblikovanje storitev in dejavnosti. Imajo željo, da bi to dosegli.

SODELOVANJE Z DRUGIMI ORGANIZACIJAMI

Sodelujejo s šolami v okviru projekta Rastem s knjigo ter za ta namen s kulturnim društvom in drugimi ustvarjalci.

Z drugimi organizacijami za namen storitev in dejavnosti za mladostnike trenutno ne sodelujejo.

Priloga 10: Intervju z mladinskima knjižničarjema D in E, zaposlenima v splošni knjižnici 4

PROSTOR IN OPREMA

Za mladostnike imajo vzpostavljen le njim namenjen prostor – mladinska soba, kjer izvajajo tudi njim namenjene dejavnosti. Namenjena je tako študiju kot zabavi. Ni dneva, da ne bi bila zasedena. Za vstop morajo pri pultu predložiti člansko izkaznico (zaradi izkušenj z vandalizmom). Vsebuje delovno mizo za delo in učenje, sedežno z mizico (uporabljajo za srečanja), veliko plazmo za predvajanje odlomkov filmov (v okviru dejavnosti), clavinovo, ki jo mladostniki koristijo za vajo (kdor se uči klavir v GŠ), najstniške revije (Pil itd.), regal s priporočilnimi bralnimi seznamami in družabne igre, ki jih koristijo v knjižničnih prostorih. Opazijo povezovanje starejših z mlajšimi pri igranju šaha. Mladostniki sobo koristijo za učenje, branje, uporabo mobilnih naprav in prenosnih računalnikov ter igranje družabnih iger.

Zaposleni menijo, da prostor namenjen njim spodbuja obisk mladostnikov.

Imajo posebej vzpostavljeno razstavišče za mladostnike, kjer imajo priložnost predstaviti svoje ustvarjalne-likovne izdelke. Vsake dva meseca razstavo zamenjajo. Dela pridobijo v sodelovanju s šolami ali pa mladostniki razstavljajo individualno. Sodelujejo tudi s srednjo šolo, ki ima umetniško študijsko smer.

STORITVE

Izposoja

Priporočilni seznam – vsako leto na osnovi bralnega krožka ter v sodelovanju z učitelji in učenci oblikujejo bralni seznam (kakšna bi bila tema, ki bi se ji posvetili, kaj bi brali...). Izpostaviti želijo tudi pozabljene kvalitetne zbirke in težijo k temu, da se ne izpostavlja le novitet. Opažajo, da na izposajo vplivajo tudi priporočila učiteljev in drugih vzornikov iz življenja mladostnikov.

Med šolskim letom je v ospredju izposoja šolskega branja, med počitnicami pa za lastni užitek. V zadnjem času je v porastu obisk srednješolcev, ki vedno bolj posegajo po literaturi v tujem jeziku (angleščini) - želijo brati v izvirniku. Radi imajo mistiko, fantastiko, grozljivke, detektivke, po drugi strani pa pustolovske in ljubezenske romane.

Izposoja družabnih iger - uspešna praksa, izposoja je v porastu.

Šolske in obšolske dejavnosti vplivajo na nižjo izposajo med šolskim letom. Po opažanjih zaposlenih mladostnikom takrat primanjkuje časa za branje.

Dogodki/delavnice

Bralni-debatni krožek - mesečna srečanja za osnovnošolce zadnje triade, kjer poteka pogovor o knjigah in temah, ki jih te nagovarjajo. Knjige izbirajo tudi sami (tudi oni soustvarjajo srečanja). Gre za ustaljeno skupino, ki se formira v začetku šolskega leta, ampak dopuščajo možnost, da se tudi drugi poljubno priključujejo. Na udeležbo močno vpliva aktivno sodelovanje in spodbuda učiteljice slovenščine s katero so povezani (ona jih opominja na srečanja, jih motivira za udeležbo...). Pridejo pa tudi z drugih šol in tudi krajev. Izvajajo na način, da ni prisile - udeležencem ni potrebno vnaprej prebrati knjige, če ne želijo in ni nujno, da izrazijo svoje mnenje in se pogovarjajo, lahko le poslušajo. Spregovorijo, če želijo. Mladostniki so zelo zgovorni. Včasih se srečanja udeleži tudi učiteljica (s katero poteka

sodelovanje) in to ne vpliva na zgovornost mladostnikov. Poteka v mladinski sobi pri sedežni, sedijo v krogu. Pri izvajanju se držijo pravila kroga in dialoga. Tako so vsi enakovredni. Zaposleni sta koordinatorki srečanja in usmerjata pogovor. Vključujejo tako leposlovje kot tudi poučno gradivo, saj mladi ne posegajo več po poučnem gradivu. Povprečno se krožka udeležuje 12 mladostnikov - včasih jih pride malo, ampak to ne vpliva na kakovost izvedbe. Za udeležbo ne zbirajo prijav. Vsakemu novemu prišleku obrazložijo, da udeležba ni obvezna. Kakšno leto prilagodijo termin srečanj, če se izkaže, da večini ustreza drugačna ura srečanj (zaradi drugih obveznosti). Drugače se držijo ustaljenega termina, kar je po mnenju zaposlenih pomemben faktor pri udeležbi.

Srečanja, na katerih združujejo knjige in film - namenjeno osnovnošolcem zadnje triade. Na srečanjih je poudarek na razlikovanju ter iskanju vzporednic med knjigo in filmom, spoznavanju tega medija, predvsem pa na pogovoru o temi, ki jo nagovarja film. Film si sami pogosto pogledajo vnaprej, izpostavi se neko temo/sporočilnost filma in se poveže s knjigo. Obravnavajo tudi film kot teorijo – proces nastajanja filma, zvrsti, zgodovina filma... Gre za sodelovanje s šolo - skupino učencev, ki ima filmsko vzgojo kot izbirni predmet. Filmska srečanja so v knjižnici, občasno pa si ogledajo film tudi v kinu. Vsebinsko povežejo tudi z domoznanstvom z gostovanjem lokalnih avtorjev, ogledom lokalnih lokacij iz filmov itd.

Dejavnosti bi si želeli povezati tudi z glasbo, ampak bi v ta namen potrebovali zvočno izoliran prostor.

Bralna značka v lahkem branje - imajo zbirko za otroke in mladostnike s kognitivnimi ovirami, namenjena pa tudi drugim za lažje usvajanje slovenskega jezika

Vključevanje priseljencev - albanske pravljice v sodelovanju z društvom albanskih žensk - prihajajo ne le otroci, ampak tudi mladostniki. Načeloma udeleženci sami pred srečanjem preberejo pravljico v albanskem jeziku, na srečanju pa zgodbo prevedejo, tolmačijo ter se o njej pogovarjajo. Srečanja so namenjena usvajanju slovenskega jezika in posredno spoznavanju knjižnice - tako jih 'njihovi' povabijo v knjižnične prostore (mi jih težko dosežemo).

Noč knjige za najstnike – petek pred nočjo knjige v sodelovanju z osnovnimi šoli sprejmejo v knjižnico največ 20 mladostnikov. Gostujejo avtorja/ilustratorja/drugega kulturnika, ustvarjajo, si ogledajo film ali še rajše - nočno branje – najstnikom dajo možnost, da berejo celo noč v 'tišini' z lučkami. Mesta so vedno (več kot) zapolnjena. Zberejo dovoljenja staršev, informacije o zdravstvenem stanju otrok in vse potrebno za izvedbo. Na ta način se razvije pristen odnos knjižničarjev do mladostnikov, hkrati pa te na ta način posvojijo prostor knjižnice.

Športajmo in berimo (pod okriljem Nove Gorice) - organizira in vabi knjižnica. Gre za pogovorne dogodke, na katerih gostujejo znane športnike. Na ta način mladostnike nagovarja nekdo uspešen, večkrat njihov vzornik, in on pove kaj bere, zakaj, koliko bere. Sodelujejo s športno gimnazijo in poteka v času pouka (zadnje ure).

Večeri dijakov (v tujih jezikih) - knjižnica nudi prostor, program izvajajo sami.

Glasbeni dogodki - knjižnica nudi prostor, program izvajajo sami.

'Pomembno je, da pri delu z mladostniki ne obupamo, tudi če je en čas udeležba nizka. Da se ne oziramo na statistiko, ampak da se zavedamo, da je vsak mladostnik pomemben. Včasih traja, da se vzpostavi neko dejavnosti. Ključna pa je tudi podpora sodelavcev.'

VLOGA ZAPOSLENIH

'Zelo pomemben je pristop zaposlenega do bralca. Da smo mi tisti, ki pristopimo do njega, brez vsiljevanja, z empatijo ter da jih poslušamo in si vzamemo čas. Da ko vidiš, ko brska po polički, pristopiš in ponudiš pomoč.'

'Knjižničarstvo je delo za ljudi, z ljudmi.'

Knjižnica je varna točka za mladostnike – mladi se pri njih počutijo varni in zaželeni. Pomembno je, da se zavedajo, da so knjižničarji v knjižnici tam za njih.

Ideje za dogodke dobijo na izobraževanjih (MKL) ter od mladih samih.

Knjižničarja poudarita timsko delo znotraj kolektiva, v katerem vlada dobra komunikacija, izmenjevanje mnenj in predlogov. Verjameta, da je uspeh posledica tudi tega, da v kolektivu nihče ne solira.

Knjižničar, ki dela z mladimi, mora primarno čutiti željo po tem. Zaželeno je, da se udeležuje izobraževanj za izpopolnjevanje na področju dela z mladimi (psihologija, pedagogika...). Največ pa se nauči iz osebnih izkušenj.

KOMUNIKACIJA

Mladostnikom svoje storitve in dogodke predstavljajo preko projekta Rastem s knjigo, s plakati in letaki v prostorih knjižnice in prostorih, kjer se mladostniki zadržujejo, z objavami na spletni strani, v mesečnem občinskem letaku dogajanja ter preko družbenih omrežij (Facebook, Instagram). Zadnje čase se poslužujejo snemanju kratkih videov.

Mladostnike najbolj učinkovito dosežejo preko sodelovanj z drugimi zavodi in organizacijami, s poudarkom na sodelovanju z osnovnimi šolami in nekaterimi srednjimi šolami. Na ta način pridobijo skupine mladih, s katerimi čez leto občasno ali redno delajo in od katerih pridobivajo povratno informacijo glede potreb in želja. Tako imajo priložnost, da osebno privabijo mladostnike v knjižnico h koriščenju knjižničnih storitev in k udeležbi na dogodkih. Navdušeni mladostniki pa privabijo še svoje prijatelje. Osebni pristop zaposlenega ali drugega odraslega v življenju mladostnika (bodisi učitelja bodisi starša) je zelo pomemben, najbolj učinkovit pa je vpliv vrstnikov.

Knjižničar D poudari pomembna navezo knjižničarja in učitelja. Trdi, da če ne bi bilo sodelovanja s šolami, bi bil obisk (dejavnosti) občutno nižji.

VKLJUČEVANJE MLADOSTNIKOV

Na srečanjih z mladostniki neprestano pridobivajo njihovo povratno informacijo. Informacije pridobijo tudi od učiteljev.

SODELOVANJE Z DRUGIMI ORGANIZACIJAMI

Za udeležbo mladostnikov na organiziranih aktivnostih knjižnice je ključno sodelovanje z lokalnimi zavodi in organizacijami (šole, društva...). Gre za nadgradnjo programa organizacij. Pomembno vlogo imajo vezni člani znotraj organizacij (učitelji, drugi).

Priloga 11: Intervju z direktorjem Zavoda škofjeloške mladine (Zavod O)

Sogovornik: Erazem Simon Paravinja, direktor Zavoda škofjeloške mladine (Zavod O)

Kaj bi knjižnica lahko nudila mladostnikom? Kako ti vidiš knjižnico v našem okolju in kaj bi naša knjižnica lahko mladim nudila? Kakšen prostor bi naši mladostniki potrebovali in kakšno opremo?

Pomembno je, da se pozanimaš pri mladostnikih, kaj bi oni želeli in kaj je njim všeč.

Po njihovih raziskavah o tem, kakšen naj bi bil prostor za mladino, so mladostniki izrazili željo po manjših učilnicah (študijskih sobah) za učenje in inštrukcije, ki so zračne, ne zadušljive, a vseeno vsaj deloma zvočno izolirane. Veliko potrebo so izrazili po inštrukcijah (v ospredju matematika, fizika, kemija). Knjižnica bi bil bolj primeren prostor za to kot mladinski center, saj je odpiralni čas precej daljši, okolje mirnejše, poleg tega pa je še hiter dostop do potrebne literature. V kotičkih, delovnih ali bralnih prostorih je zaželen ambientalna svetloba, ki daje občutek ugodja. Ni zaželen bela stropna luč, ki deluje sterilno. Zaželeno je, da so mize dvigljive.

Večnamenski prostor za kulturne prireditve in druge dogodke. Dobro je imeti projektor za raznolike projekcije.

Prostor za druženje (z družabnimi igrami), kjer se lahko družijo in hkrati ne motijo ostalih obiskovalcev knjižnice. Estetsko lep tepih, ki deloma nudi zvočno izolacijo, je premičen in funkcionalen.

Knjižnični del mora biti urejen, organiziran in pregleden z jasnimi označbami, kje se kaj najde, da je uporabniška izkušnja mladostnika čim bolj enostavna – da čim prej pride do želene knjige.

Oprema mora biti nevtralna, da ne nagovarja le ene skupine mladih ter premišljena. Prostor mora biti ustrezno opremljen – npr. da študijske sobe nimajo motečih elementov, da se lahko osredotočiš na učenje. Da je družaben prostor malo bolj udoben in živahno opremljen.

Od opreme so pomembni računalniki, tablice, projektor, bralniki, vreče za sedenje. Pomembno je, da so prostori in oprema modularna, da se jih lahko prilagodi glede na namen. Prostor mora biti inkluziven, primeren tudi za gibalno ovirane.

Prostori morajo biti svetli, zaželeno je dnevna svetloba, z možnostjo zatemnitve.

Storitve – Katere storitve/dogodke/delavnice/tečaje bi lahko knjižnica nudila mladostnikom? Česa bi se mladostniki posluževali oziroma udeležili?

Tečaji za usvajanje veščin - produkcijska znanja – snemanje zvoka, oblikovanje publikacij, kreativno pisanje, uporaba digitalnih orodij (npr. Chat gpt – mlade je potrebno naučiti kritično razmišljati ob uporabi teh orodij).

Raznoliki ustvarjalni natečaji z lepo nagrado.

Možnosti uporabe prostorov in opreme kot so računalniki ter tablice za ilustriranje.

Izposoja bralnikov, družabnih iger.

Zaželen bi bil kakšen kavomat in avtomat s prigrizki ter prostor, kjer lahko v miru pojejo in popijejo.

Dogodkov je že tako res veliko, mladostniki pa so precej obremenjeni s šolo.

'Vidim možnost sodelovanja z drugimi organizacijami znotraj Škofje Loke, ker imamo močno lokalno skupnost, in knjižnica je lahko prostor, ne rabi biti izvajalec dogodkov. Znotraj knjižnice je nekdo, ki koordinira program, ne rabi ga pa izvajati.'

Kaj se ti zdi pomembno pri delu z mladostniki?

Citat: 'Pomembno je, da ohranjaš zdravo mero avtoritete in prijateljskega odnosa, da jim je prijetno v tvoji družbi, ampak da te vseeno spoštujejo in upoštevajo. Moraš jasno komunicirati hišni red in pravila, se vživeti vanje in komunicirati na njim primeren način. Moraš jim obrazložiti, zakaj neko vedenje ni v redu, kakšne so posledice za organizacijo, zate in za njih. Mladostniki so kot spužve, ki sprejemajo informacije in jih delijo naprej.'

'Pri zastavljanju aktivnosti je potrebno preverjati ideje pri mladostnikih in pridobivati njihovo povratno informacijo. Idealno bi bilo imeti skupino mladih, ki ti pri tem pomaga ali celo sodeluje pri organizaciji in izvedbi. Tako bi bili sami sebi promotorji. Pristop mladinskega dela je od mladih za mlade. Da pride ideja od njih za njih. Tako bojo tudi sami promovirali dejavnosti med svojimi vrstniki in jih pridobili veliko hitreje in lažje kot mi, ki nimamo zares dostopa do njih.'

'Obstaja neko splošno prepričanje, da ko otrok vstopi v puberteto, da ga takrat vse mine. Ampak ravno takrat rabi največ vodenja, saj se šele dobro začne iskati in odkrivati svoje interese.'

Mladostniki želijo biti slišani. Ne smeš jim dajati praznih obljub.

Komunikacija z mladostniki – kaj je učinkovito? In kje sploh začeti s promocijo? Kako jih pritegniti? Kako lahko vključimo mladostnike v sooblikovanje storitev in dejavnosti knjižnice?

En od načinov je, da bi v knjižnici delal kakšen dijak ali študent, ki se pristno zanima za knjižnično dejavnost in bi pomagal zaposlenemu, ki se ukvarja z oglaševanjem knjižnice pri doseganju mladih.

'Moramo se zavedati, da moramo komunikacijo prilagoditi današnji generaciji mladih. Ne bomo jih dosegli na način kot so včasih dosegli nas.'

Primerni kanali za komunikacijo so Tik tok, Instagram in osebni pristop.

Če bi želeli, da mladostniki začnejo slediti knjižnici, bi bilo potrebno ustvarjati smešno in zanimivo vsebino za socialna omrežja – smešni meme, zabavni in zanimivi kratki videi.

Objavljanje kratkih posnetkov o dejavnostih knjižnice ter ostalo – npr. video o novih knjigah. Da se predstavi, kaj se v knjižnici dogaja oziroma da se predstavi uporabo prostorov.

'Mladostnikom veliko pomeni, da vidijo, kaj lahko pričakujejo od prostora – da ne bojo tja hodili in 'izgubljali čas. Če mladostnik ne more do nečesa priti po liniji najmanjšega odpora, to zanj ne obstaja.'

Knjižnica mora začeti komunicirati in oglaševati svoje storitve. Tudi te, ki se zaposlenim zdijo samoumevne (npr. brezplačna članarina do 18. leta, možnost izposoje bralnikov...), marsikomu niso.

Letake in plakate se nese v prostore, kjer se mladostniki zadržujejo. Vprašati je potrebno mladostnike, kaj jih pritegne.

'Delo z mladimi je nek živ organizem in moramo konstantno prilagajati komunikacijo in program, vsebino, ki jo ponujamo.'

En od načinov je privabiti mladostnike preko prostovoljnega oziroma študentskega dela kot priložnost za pridobivanje ur prakse in izkušenj ter izkoristiti priložnost, da jih navdušimo za delo in dogajanje ter jih tako oblikovati v promotorje storitev in dejavnosti knjižnice. Da jim damo prostor, da sooblikujejo in nato sami oblikujejo program in storitve knjižnice.

Citat: 'Zaposleni, ki dela z mladimi v knjižnici je lahko ključnega pomena. Mladostniki rabijo nekoga, ki jih vodi. Zaposleni v knjižnici naj koordinira do te mere, da je dogajanje v okvirih knjižnične dejavnosti, vsebino pa mladostniki sami ustvarjajo.'

S katerimi organizacijami in zavodi bi lahko knjižnica vse sodelovala (v lokalnem okolju)?

Knjižnica je taka organizacija, ki bi bila lahko povsod prisotna.

'V lokalni skupnosti kot je Škofja Loka je sodelovanje ključno. Če te ni zraven, ne obstajaš. Če dela organizacija samo zase, ne obstane. Moraš biti odprt za sodelovanje. Smo majhna povezana skupnost. Vsak pozna nekoga iz druge organizacije, ki ga lahko pokliče.'

Sodelovanje s centrom DnD, če bi bili pripravljeni za sodelovanje. Knjižnica bi nudila prostor.

Privabljanje raznolikih skupin (taborniki, MDC, PUM-O), da spoznajo, da je knjižnica prostor za kvalitetno preživljanje prostega časa.

Sodelovanje s Klubom Škofjeloških študentov - kupončki za študente za cenejšo članarino, zamudnino...

Vključevanje EVS prostovoljcev.

Sodelovanje z izobraževalnimi zavodi – srednje šole.

Iskanje sponzorstev za financiranje npr. družabnih iger za Igroteko.

Sodelovanje z Zavodom O - vzpostavitev male knjižnice (odpisanega gradiva).

Priloga 12: Intervju s trenerjem Mladinskega sveta Slovenije in fasilitatorjem Evropskega mladinskega sveta (YFJ)

Sogovornik: Tilen Lah, trener Mladinskega sveta Slovenije in fasilitator Evropskega mladinskega sveta

Kako ti vidiš splošno knjižnico v lokalnem okolju in kaj bi knjižnica lahko nudila mladim?

'Knjižnica je prostor, ki ljudem omogoča širjenje znanja in zgodb, tako kulture kot raznih veščin. Za to, da lahko to omogoča pa morajo ljudje priti v stik z njo. Zato bi morala knjižnica mlade spodbujati k obisku, ne na način da naj nekaj delajo, ampak da sama ustvari dovolj varen prostor, da tudi če oni ne zaznajo vrednosti te veščine, ki bi jo lahko tam usvojili, ali kulture, ki jo ta nudi, bi se počutili dovolj varno, da tja pridejo in tam 'poneseči' pridejo v stik z njo. To se mi zdi ključen način, kako lahko knjižnica pritegne mlade – da ustvarja prostor, kjer se počutijo varno. Ni nujno pa da že razumejo, kaj lahko od nje dobijo. To bo prišlo s tem, ko bojo del tega prostora.'

Kakšen prostor bi naši mladostniki potrebovali in kakšno opremo?

Vsak se v različnih obdobjih drugače počuti varno - nekdo potrebuje prostor, kamor se umakne in je sam, nekdo potrebuje družbo dveh ali več, nekdo rabi tišino, drugi dogajanje, nekdo prostor za delo, drugi prostor za druženje... Mladi potrebujejo druženje in če se lahko družijo v knjižnici, je večja verjetnost, da bojo vzeli knjigo s sabo domov, srečali knjižničarja in izvedeli kaj o dogajanju. Sicer se bo zdelo kot naključje, ampak gre za organsko posledico dobrega načrtovanja.

Če mladi dobijo prostor, s katerim ne morejo kaj delati, ga ne bojo uporabili. Primer: če morajo iti po ključke za WC, ga ne bojo uporabljali.

'Mladi ne obstajajo. Tako kot ne obstaja tipični 50 letnik. Lahko le približno načrtujemo, kaj bo tej starostni skupini všeč. Če bi si ena skupina priredila prostor po svoje, se druga ne bi počutila varno in obratno. Zato je priporočljivo imeti elemente, ki so že v osnovi oblikovani tako, da se jih lahko premika in prilagaja. Namesto kavča daš vreče za sedenje ali mehke kocke. Oprema kot je projektor se fiksira. Če je v prostoru dovoljen zvok, se v osnovi prilagodi tako, da lahko sega le do dovoljene vrednosti. Karkoli jim je na voljo, mora delovati. Elementi naj bojo taki, da si lahko vsak prilagodi prostor po svoje in ko pride naslednji, ne sme imeti občutka, da si ga ne sme prilagoditi po svoje. Mladi morajo zaznati elemente, ki so že v osnovi narejeni tako, da se jih lahko premakne in prilagodi (npr. miza na kolesih).'

Storitve – Katere storitve/dogodke/delavnice/tečaje bi lahko knjižnica nudila mladostnikom? Česa bi se mladostniki posluževali oziroma udeležili?

'Najbolj pomembna je perioda izvajanja aktivnosti. Je glavna stvar, ki pritegne mlade. 'Če rečeš dobimo se 15. marca, ne bo nikogar. Če rečeš, da se dobimo vsako prvo sredo v mesecu in se bo nekaj dogajalo (ne v naprej obljubljena aktivnosti), jim vzbudi zanimanje, da bojo prišli malo pogledat, če je kaj za njih. Perioda je tista, ki jih pritegne. Če se kaj greš, moraš misliti na periodo. Takrat se mora nekaj dogajati, ne glede na udeležbo. Če ustvarjaš dogodek 1x letno, moraš izvajati vsaj 3 leta, da se prenese na naslednjo generacijo, če so srečanja mesečna, jih dobiš v pol leta do enega leta. Ampak ne smeš prekinjati periode. Če srečanje

odpade, se mladostnik začne spraševati ali zdaj je ali ni in se mu verjetno ne bo dalo pridobiti informacije - ga ne bo. Delujejo po liniji najmanjšega odpora.'

Mentorske aktivnosti v smislu 'pridi poskusit', ne bomo se učili, pridi poskusit, če te zanima – da ni obveze. S tem privabiš tudi tiste, ki so sramežljivi in si ne upajo pa bi prišli samo malo pogledat. Če jim rečeš, da bo delavnica, takoj povežejo s tem, da bojo morali biti aktivni, se v začetku predstavijo, potem delat, poslušat... oni bi prišli malo pofirbeat, malo pogledat in se mogoče pridružili, če bi jih pritegnilo. Če ustvariš okolje, kjer ni prisile, ustvariš občutek varnega okolja, da lahko pridejo mladi s svojim tempom poleg.

Vse aktivnosti za mladostnike morajo imeti enako strukturo izvajanja aktivnosti. Primer: udeležence daš v krog, jih pozdraviš, jih vprašaš, zakaj so se odločili za obisk in kaj bi radi odnesli od tega, da jim poravnaš pričakovanja (da ni razočaranj), izvedeš in na koncu vedno sledi refleksija. Tako mladostniki vsakič vejo, kaj lahko pričakujejo in se bojo počutili dovolj varne ob udeležbi, tudi če ne bojo poznali dejanske vsebine srečanja.

Kaj se ti zdi pomembno pri delu z mladostniki?

Da jih ne podcenjujemo in se z njimi pogovarjamo kot s katerokoli drugo osebo. Da sta na isti ravni in da nisi pokroviteljski. Da se pristno zanimaš za to, kaj ima za povedati.

Mladostniki med 13. in 18. letom starosti se dosti ljudem zdijo problematični. V resnici pa te potrebujejo le nekoga, ki mu zaupajo, da mu rečejo naslednji zakaj. Če ti ne zaupajo in vidijo, da ti je vseeno, te bojo nehali spraševati in naredili po svoje. Če pa se lahko pogovarjajo s tabo in te sprašujejo, da si ustvarjajo svoj svet, si razložijo zakaj je nekaj pametno, zakaj ne, zakaj je nekaj prav in drugo ne...če se lahko s tabo pogovarjajo in ustvarijo nek 'fer' odnos, v katerem mi ne gledamo nanje z viška in smo si enakovredni, potem ni težko z delati njimi. Na tak način jim razložiš, kaj je prav in kaj ne v knjižnici in tudi zakaj.

Pri delu z mladostniki ne smemo uporabljati tehnik, ki se uporabljajo v šolstvu. V šolstvu se žal naučimo, da če te učitelj vpraša po mnenju, ima že vnaprej izoblikovan odgovor, kaj želi slišati. Če res želimo dobiti mnenje od njih, jih moraš čisto drugače vprašati in jih postaviti v drugačen položaj. Frontalnega način dela ne uporabljamo, ampak z mladostniki ustvarimo krog v katerem smo si enakovredni. Pomembno je, da uporabljamo metode neformalnega izobraževanja mladinskega dela, zato da lažje izražajo svoje mnenje in vidijo vrednost v aktivnosti, ki jo izvajamo.

Srednješolce 'šokiramo' s tem, da se jim pove, da iz tega ne bo testa, da lahko vse ignorirajo, da ne bojo imeli nič od tega, razen tega kar sami želijo, da lahko uporabijo telefon, ampak izven prostora, kjer so ostali in da ni potrebno spraševati, če smejo na WC. Zahtevamo pa da so pravični do soudeležencev in jih ne motijo med aktivnostjo (se z njimi ne pogovarjate itd.). Na ta način jim daš vedeti, da delajo zase in so bolj aktivni kot bi bili sicer.

Pomembna je izbira besed – da ne vprašaš, kaj bi delali ampak npr. česa bi se udeležili? Prvo vprašanje zna marsikaterega odbiti, saj napeljuje na to, da bojo morali biti aktiven.

Ko delamo z mladimi moramo biti pozorni, da imamo v mislih hitro obdobje sprememb in odraščanja. Pomembno je, da imamo vsebine, ki jim jih želimo predati, sistematično implementirane po starostnih skupinah ali prelomnicah odraščanja, ki so za njih pomembne

(npr. vpis v novo šolo, pisanje mature). Le tako lahko poskrbimo, da koga ne izpustimo. Primer: vsem dijakom prvih letnikov se predstavi določena dejavnosti knjižnice.

Komunikacija z mladostniki – kaj je učinkovito? In kje sploh začeti s promocijo? Kako jih pritegniti?

S pomočjo periode in s principom 'pripelji prijatelja'. Raziskave kažejo na to, da mladostniki pridejo s prijateljem. Nikoli ne vabimo posameznike (te so redki, ki bi prišli), ampak skupine. Ko izvajaš aktivnosti, mladostnike po koncu vprašamo, koga bojo naslednjič še povabili, pridi naslednjič, na koga še pomislijo, da bi prišel... Tako mu to ostane v spominu in je večja verjetnost, da bo naslednjič res prišel s prijateljem.

Delo z družbenimi omrežji se lahko reši tako, da se pripravi delavnico dela z družabnimi omrežji (npr. priprava viralnega videa), in se pridobi nekaj mladih kandidatov, ki bi bili pripravljeni pomagati knjižnici s promocijo. Knjižničar jih tako mentorira, skupaj vzpostavijo sistem komunikacije, določijo pravila kaj se sme in kaj ne. Pri tem zastavimo zgolj okvirje, vsebino pa ustvarjajo sami - da se jim dopušča avtonomijo.

Kako lahko vključimo mladostnike v sooblikovanje storitev in dejavnosti knjižnice?

Ustvarit je potrebno procese, da se mladostniki sploh zavedajo, da lahko sooblikujejo – npr. da se enkrat na leto organizira srečanje za planiranje programa knjižnice. Ali da v času refleksije po končani aktivnosti povprašaj mladostnike, kaj bi spremenili, kaj bi želeli v prihodnje in tako nabiraš ideje. Za ta namen mora knjižnica pridobiti skupino mladih. Najprej je dovolj da pridobiš le peščico in potem se glas razširi naprej med njihovimi prijatelji.

'Mladostnik se ne sme počutiti zavezanega k udeležbi in sodelovanju. Tipično oglaševanje kot je npr. 'Pridi, prebrali bomo knjigo, se o njej pogovarjali, pridruži se, bojo piškotki' ne deluje. Mladostnikov ne bo. Privabljanje njih je kot flirtanje. Ne smeš prodajati poroke, torej končnega produkta srečanja. Moraš reči 'pridi, fajn bo, nekaj se bo dogajalo, pridi in pojdi ko želiš, lahko prideš samo malo pogledat' in potem, ko so zraven, ponavadi malo sodelujejo ali pa samo poslušajo.'

S katerimi organizacijami in zavodi bi lahko knjižnica vse sodelovala (v lokalnem okolju)?

'Ne bi rekel, da knjižnica sodeluje, bolj bi rekel, da odpira prostor za druge, da lahko delajo svoj program. Potem pride do mentalitete, da se v knjižnici dogaja in se ljudje večkrat spomnijo, da bi šli v knjižnico pogledat, kaj se tam dogaja.'

Priloga 13: Intervju z vodjo Društva tabornikov Rod svobodnega Kamnitnika Škofja Loka

Sogovornica: Marina Trojar Kular, načelnica Društva tabornikov Rod svobodnega Kamnitnika

Kako ti vidiš knjižnico v našem okolju in kaj bi naša knjižnica lahko mladim nudila? Kakšen prostor bi naši mladostniki potrebovali in kakšno opremo?

'Knjižnico vidim kot nek varen prostor, kjer lahko mladostniki najdejo kotiček zase, kamor se lahko umaknejo, se družijo v okolju, ki jim je prijetno in ki spodbuja njihovo učenje. Hkrati pa nudi aktivnosti, ki bi mlade spodbujale k razvijanju njihovih kompetenc ali zgolj pomagale pri razbremenitvi, v smislu sprostitev.'

Mladostniki potrebujejo neke udobne kotičke, kjer lahko posedajo in se družijo ter imajo neke mize, kjer so lahko kreativni ter mirne kotičke, ki jim omogočajo delo in učenje. Sploh mladi, ki doma nimajo urejenega okolja, ki bi jim omogočalo pogoje za delo, da lahko to najdejo v knjižnici.

Učni digitalni pripomočki ali didaktične igre, ki jih je potrebno zakupiti.

Storitve – Katere storitve/dogodke/delavnice/tečaje bi lahko knjižnica nudila mladostnikom? Česa bi se mladostniki posluževali oziroma udeležili?

Ustvarjalne delavnice, ki niso le risanje in barvanje, ampak kaj bolj kompleksnega.

Izposoja družabnih iger.

Potrebno je vprašati njih, kaj si želijo in česa bi se udeležili.

Kaj se ti zdi pomembno pri delu z mladostniki?

'Pomemben je način komunikacije - da smo jim dostopni in se jim približamo že z načinom govora. Potrebno je ohranjati neko avtoriteto, ampak moramo biti vseeno sproščeni, predvsem pa da ni neke vzvišenosti, da se mladostnik počuti sprejeto. Z odnosom daš vedeti, da je dobrodošel in da je sprejet. Če se bo počutil nelagodno, se ne bo vračal nazaj. Že samo ena neprijetna izkušnja lahko pusti posledice za mladostnika. Ko se mladostnik obrne na knjižničarja za pomoč, ta ne sme biti odrezav in nejevoljen in se zavedati, da veliko mladostnikov s težavo nabere pogum, da sploh vpraša ali prosi za pomoč.'

Na prvem mestu je želja po delu z mladimi.

Ko izvajamo program moramo paziti, da izbiramo metode, ki so njim blizu, predvsem neka neformalne metode izobraževanja - odprte metode, manjše skupine, poskrbimo da so mladostniki aktivni.

Komunikacija z mladostniki – kaj je učinkovito? In kje sploh začeti s promocijo? Kako jih pritegniti?

Najbolj učinkovit je neposreden osebni stik ter sodelovanje z mladinskimi organizacijami oziroma drugimi organizacijami, ki imajo stik z mladimi. Tako lahko povežeš interese in dostopaš do določene ciljne publike.

Komunikacijo je potrebno približati in prilagoditi njim. Še najbolj sledijo kakšnim kratkim zabavno-izobraževalnim videom na Instagram-u ali Tik tok-u. Vprašljivo pa je, ali mladostniki sledijo tovrstnim kanalom kot je knjižnica - verjetno ne. Peščico mlajših mladostnikov bi dosegli tudi preko staršev.

Na nek način mora knjižnica pridobiti skupino mladostnikov, ki bojo privabili svoje vrstnike.

S katerimi organizacijami in zavodi bi lahko knjižnica vse sodelovala (v lokalnem okolju)?

Z različnimi mladinskim organizacijami (taborniki, skavti) ter drugimi organizacijami, ki nagovarjajo mlade. Knjižnica je taka organizacija, da bi lahko sodelovala s skoraj katerikoli organizacijo.

V sodelovanju s taborniki bi lahko organizirali različna srečanja s posameznimi skupinami (po taborniško vodi) mladostnikov, ki usvajajo določene taborniške veščine. Poleg tega bi lahko v sodelovanju z vodjami skupin privabili posamezne skupine k udeležbi na raznoraznih dogodkih knjižnice.